Ann. III. Num. X.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*.

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA
Apud Burns and Oates
LONDON W. — 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT.
Apud
Commissariat of the Holy Land.
NEW YORK, 143 W 95th St.

IN CANADA ET NEWFOUNDLAND
NEW YORK (U. S. America), 143 W 95th St.

IN BELGICA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA
LUGDUNI — Apud Desclée, Lefebvre et Soc. — Rue Victor Hugo, 5
LUTETIAE PARISIORUM — Librairie Vic et Amat, Charles Amat Succ. — Rue Cassette, 11.
INSULIS (LILLE) — Apud Desclée, Lefebvre et Soc. — Rue de Metz, 41.

IN HUNGARIA
Apud
C. B. Liptay, corresp. de Hongrie
BUDAPEST, Palais du Théâtre National.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA FOREANI ET SOCII

MDCCCC

Ann. III. ROMAE, Idibus Maiis MDCCCC. Num. X.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS: In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam: Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR: ARISTIDES LEONORI, eques. ROMAE - Via Alessandrina, 87.

DE POPULARIBUS ITEMQUE AGRARIIS ATHENAEIS

Gentibus omnibus tam recentibus quam antiquis tum imprudentia tum ignorantia perniciosae fuerunt; his enim deceptae semel boni specie rectique carnificibus suis obedientes praebuere manus, et sibi innumera aliisque mala, immo suprema interdum exterminia peperere. Quae quidem neque fecissent neque tulissent, si quae facturae erant, si quae passurae probe novissent, de iustitia suarum rerum atque alienarum in communi concilio consiliis agitatis, in quo non utilitas, sed iustum et aequum tantummodo praevaleret.

Atqui populare illud athenaeum, quod nunc apud Gallos oritur, tandem aliquando in haec videtur contendere, si plura eiusdem generis constituantur, si ab inceptis non diverterint, si dignitas, quae permanere debet, non modo steterit, sed in dies magis magisque invaluerit.

✠

Itaque in ea Parisiorum regione, quae Sancti Antonii Suburbanum appellatur, sedes prima athenaei fuit. Stabant in speculis viri prospicientes quid inde esset; timebant enim ne quid efflueret, quod vel perturbaret, vel vexaret rempublicam, idque eo praesertim quum diarium *Préambule*, quod est a societate, cui nomen *Coopération des idées*, profiteretur aperte societatem hanc nihil de politicis, nihil de religiosis, nihil de philosophicis, nihil de proselytismo quovis vindicare sibi, sed unicum sibi congregare omnes ad bonum verumque expetendum, praelucentibus laetitia et pulcritudine animo quasi facibus sempiternis; « ubi enim Spiritus Domini », Apostolus ait, « ibi libertas ». Excolent igitur haec instituta populum, atque ex eo non tribunos, sed viros cudent, qui, saepe cum optimatibus in conciliis pares, fraternaque sede, nulla personarum acceptione, fidentes, infimas domesticae rei conditiones summis, et summas infimis consuetudine quotidiana concilient, stratumque inde iter ad omnia subruenda socialistarum.

Ita, operarius olim, Deherme conventum in aula constituit primo ex operariis, et muneri alicui tum privato tum municipali servientibus, ad viam *Paul Bert*; sociis mox crescentibus, coetum omnem transtulit in aedem amplissimam, quam totam ab atrio ad solaria complevit. Illic omnia, quae honesta sint animo corporique doctrina et solatio, cuique patent, nec pulcrius quid vespertino congressu. Novis advenientibus in societatem tessera datur 0.50 *francs* emenda, qua de libris commodabilibus - bibliotheca enim adest - de urbanitate inter socios, de pavimento sputis non foedando, de non tangendis iis quae in parvo museo sunt. Tum additur ne quis vel bardum, vel improbum, vel ignarum existumet diversa sentientem, aut contraria dicentem; bona enim fide credere ac loqui quemquam oportet, nemo enim tam pravus habendus est, qui mendacium videat ac tueatur; error autem veritatis vestimento saepissime induitur.

In iis autem quae vel addenda creduntur, vel refutanda, postquam omnes disserens alloquutus est, minimo verborum impendio utendum cuique, ut reliquis aditus ad obiiciendum vel firmandum tribuatur. Nihil illic admittendum, nisi honesto et libero atque incorruptibili homine dignum gestu, factu dictuque.

Quae cum ita sint, et severitate magna custodiantur, omne hominum cuiuscumque conditionis genus illuc adventat, illic inscribitur; tabernarii, addicti athenaeis magistri ac discipuli, operarii eorumque uxores, operariae puellae, et mulieres, pleraeque etiam matronae, quibus beneficentissimis opportunitas faciendi praebetur, cum ibi cominus videant ac sentiant, quae eminus tantummodo fama atque hac interdum falsa auscultassent; hinc novae quotidie amicitiae inter diversos, quibus illud efficitur ut unus sit sermo, unum cor et mos unus et anima una.

Est aula cibis parvo pretio vendendis, exclusa penitus vini specie quavis; est aula ludis honestis, avaritia semota, praecipue iis, qui corporis agilitatem, et mentis vires exercent, prouti eburneis pilis, taxillis, latrunculis, ludis lapillorum, diagrammismis atque similibus, exiguo admodum praevalentibus certa lege praemio concesso.

Insignis ubique mundities in sedilibus, in parietibus, in mensis, in tabulis, parque simplicitas. Erunt aulae ad gymnicos ludos, ad medicorum responsa, ad responsa iurisprudentum, pharmacorum officina nummulis adeunda cuique, erit brevi vera *Domus populi*, in qua iustum, rectum, verum, bonum animo, corpori autem solatia eaque honesta, utilia, vel parvo comparanda, vel gratuito penitus accipienda manebunt.

✠

Dum apud Gallos ista geruntur, apud Nordicae Americae foederatas respublicas audimus aliquid agi, et populariter agi, quod mox in popularia athenaea, quae fortassis *Domos populi*, cum numero creverint, appellabimus, erit proculdubio invehendum; quamvis istud minoribus et provincialibus oppidis opportunius, quam urbibus credam. De agrariis athenaeis loquor, atque his et popularibus, et nuperrime constitutis.

Quae hoc sibi peculiare vindicant, quod dum in universitatibus, nempe athenaeis urbanis, praecepta traduntur, ut ita dicam, theoretica, habent in stationes totidem distributas, easque plurimas, aulas in regionalibus oppidis, pagis, agrisque finitimis, in quas camporum, latifundiorum heri et agricolae passim sive hebdomadariis diebus, sive quotidie statuta hora conveniunt, ibique quicquid novi est in fundis, quidquid experientia adipiscitur, quidquid coniecturis tenetur vel futurum, vel praesens, ad commune defertur, communibus ventilatur consiliis, data cuilibet aequa libertate dicendi, referendi, obiiciendi; tum quae perspecta sint, seu quae sperentur, seu quae timeantur futura ad princeps cuiusque regionis athenaeum demittitur, ubi et peculiaribus commentariis evulganda traduntur, quorum lectores ii sunt in primis, qui et rerum auditores fuere et constitutores. Itaque non unius magisterio, non unius loci, regionis et provinciae experientia leges et criteria agriculturae florent et vigent, sed quamplurimorum, qui proprio marte rem iniverunt, et facto quae meliora priscis, quae optima in praesentiarum probarunt.

Quapropter tanquam in albo apud athenaea, apud agrarias aulas habetur fundorum singulorum syllabus, atque uniuscuiusque additur lateri nota, qua ostenditur cui sementi opportunus idoneusque sit magis, vel maxime, et si, uti plerumque, longius quam par est ac latius protrahantur fines per vasta regionum, cuique loco iuxta indolem humi, naturam seu collis seu vallis, solem, quem spectet, vel quo careat, adsunt notae multiplices. Quo fit ut siquis industriae cuivis agrariae manus admovere velit, probe sciat quid ager valeat, quid ferre recuset, cui Ceres, cui Bacchus, cui Pomona, cui Fauni, cui Dryades et Amadryades magis arrideant.

✠

Ex enarratis patet triplici veluti acie res omnes geri; nempe esse athenaea, esse instituta agraria, esse stationes agrestes; prima in urbibus quae provinciis praesunt, altera in oppidis pagisque, tertiae denique in agris. Quae ad agriculturam pertinent instituta iam duo circiter millia habentur, quibus invigilant auxiliatura collegia agricolarum, stationes experientes, seu experimentales, ut vocant.

Triginta ex civitatibus foederatis gaudent iam institutis huiusmodi pluribusque stationibus. In regione Massachusetts centumvigintiquinque sunt, quae tredecim hominum millia frequentant; in regione Indiana circiter centum, quibus vigintiquinque hominum millia interesse solent; in Wisconsin quinquaginta millia; in Michighan centumviginti agricolarum millia hisce institutis fruuntur assidue. Praeterea libri ex hisce eduntur, qui nocturnis horis ad domesticum focum in casis rusticorum legantur, qui amoeno stilo de serendis et educandis arboribus, de armentis custodiendis, et ampliandis, de horticultura, de caseificio, de omni domestica re bene constituenda, servanda, augendaque disserant.

Atque haec non modo viris et adolescentibus, sed - iam ab ipsa pueritia cautum est - magistri in ruralibus edicunt scholis, puerosque edocent, singulisque ex hisce horticulos dispertientes ex agro scholastico colendos educandosque tradunt. Quid brevi futurum erit quisque noscit. Quid Italia esset nostra ita constituta? Quam probe omnibus prospexit bonoque patriae consuluit qui et de arboribus cavit, et rurales ludos agro voluit auctos, in quo, magistro duce, discipuli exercerentur!

P. G.

COMMENTARII "VOX URBIS" INDICES SINGULI

I num. ann. III.

Sociis, lectoribus [illegible] nostri humanissimis – *Vox Urbis.*
Indici [illegible] litterarii [illegible] – *V. U.*
De [illegible] latinae [illegible] – F. Ramorino.
Communia vitae – De [illegible] mulierum speciminibus – Maurus Ricci.
Kalendae Ianuariae – D. Tamilia.
In agrum Perusinum – Paraphrasis italici epigrammatis [illegible] Leo PP. XIII.
[illegible] – F. [illegible]
De « telepathia » sive de cogitatione in alium transmittenda – R. Spina.
De Scandinavis regionibus – A. Vieillot.
Lollius sive de provecta latinitate – P. Angelini.
Notitiae litterarum et artium – Terentii *Andria* Florentiae acta a. 1475 – N. Festa.
Iosephus et Sara pastores, dum, viso iam puero Iesu, ad gregem redeunt – Fr. X. Reuss.
De [illegible] – A. Costaggini.
[illegible]
[illegible]
Aenigmata – Digamma.

In tertia operculi pagina:

Per orbem – Viator.
Varia: *Gaudens Societas* – *Ioci* – P. d. V.

II num. ann. III.

De [illegible] civitate – I. Toniolo.
Annus MDCCCXCIX – P. Rossani.
De Romanorum [illegible] – I. Iachino.
[illegible] D. N. Iesu Christi christianae religionis [illegible] – H. D. V. Pieralice.
[illegible] – I. Paoli.
« [illegible] » [illegible] – Hersilus.
[illegible] – A. Costaggini.
[illegible] Leone XIII [illegible] de xxiv [illegible] Decembris MDCCCXCIX [illegible] peracta – F. C.
[illegible] – M. Lani.
Lollius sive de provecta latinitate – P. Angelini.
Vita functi viri clariores – I. F.
Communia vitae – De quibusdam cupediariis – P. Alexis.
Quaestiones inter socios [illegible] – V. De nomine [illegible] – P. Arnod.
Quaestioni [illegible] de latini eloquii pronuntiatione responsum – [illegible]
Annales – Poplicola.
Publici per orbem coetus legibus ferendis – Scriba.
Librorum recensio – I. A. – I. F. – P. A.
Aenigmata – A. E. de Druffel.

In tertia operculi pagina:

Per orbem – Viator.
Varia: *Unde comperiatur in anseribus aetas* – *Ioci ex historiis* – P. d. V.
Epistolarum commercium – A secretis.

III num. ann. III.

[illegible]

Novum ad Orientem iter propositum – A. L.
Annales – Poplicola.
Publici per orbem coetus legibus ferendis – Scriba.
Librorum recensio – F.
Aenigmata – P. Alexis.

In tertia operculi pagina:

Per orbem – Viator.
Varia: *Cinemicrophonographus* – *Ioci ex historiis* – P. d. V.

IV num. ann. III.

Maurus Ricci – *Vox Urbis.*
Danti Aligherio in obitu suae Beatricis – M. Ricci.
Theologiae studia ceteris disciplinis iuvanda – F. Tedeschini.
De criminibus in ingenuarum artium operibus – I. Antonelli.
Ex Germania – Lex operariis lata – P. Alt.
De reliquiis vetustissimorum animalium prope Romam inventis – y. z.
Castitati honos tributus apud maiores – A. Costaggini.
Nicolai Machiavelli sententiae de bello et pace – C. Denò.
De Liverpolio portu anglico – H. A. Strong.
Communia vitae – De diversis animalium vocibus – H. D. V. Pieralice.
Lollius sive de provecta latinitate – P. Angelini.
Vita functi viri clariores – I. F.
Canales qui [illegible] – A. L.
Fur a fure ludificatus – F. X. Reuss.
Quaestioni de latini eloquii pronuntiatione responsum alterum – P. A. Rovitti.
Annales – Poplicola.
Publici per orbem coetus legibus ferendis – Scriba.
Librorum recensio – H. P.
Aenigmata – I. Wabner.

In tertia operculi pagina:

Per orbem – Viator.
Varia: *Nulla ex electrica domus* – P. d. V.
Ioci – J. Sola.

V num. ann. III.

Ad Virginem Deiparam in Leone XIII Pont. Max. annum nonagesimum explenti diuturnam impetrandam [illegible] – F. X. Reuss.
De [illegible] scripto cui titulus « Pastor » – F. Gabr. Segna.
De linguae latinae natura ac proprietate – P. Rasi.
Notae [illegible] sacrae – A. Costaggini.
Ioannes Ruskin – I. Antonelli.
Notitiae litterarum et artium – De anno et loco in quo natus est sanctus Thomas vulgo Aquinas – † Paci.
Producendae vitae praecepta – R. Spina.
Perseus et pugiles ab Antonio Canova [illegible] – Laelius.
De [illegible] ad res reperiendas homini utiles – Hersilus.
Lollius sive de provecta latinitate – P. Angelini.
Communia vitae – Nonnulla quae ad convivium – H. D. V. Pieralice.
Quaesitis responsio – I. De latini eloquii pronuntiatione – A. Sordet.
II. De nomine telegrapho illi experti imponendo – I. Tasset.
Annales – Poplicola.
Publici per orbem coetus legibus ferendis – Scriba.
Aenigmata – [illegible]

In tertia operculi pagina:

[illegible] – Viator.
[illegible] *pro Iubilaeo Maiori seu Anni Sancti* [illegible] *memoriae iuvandae gratia* – I. B.
[illegible] – P. d. V.

VI num. ann. III.

De [illegible] inter [illegible] Australiae colonias – Romanus.
De linguae latinae natura ac proprietate – P. Rasi.
[illegible] apud Romanos – I. Iachino.
In mortem [illegible] Cantù – Aloisia Anzoletti.
Liquidus [illegible] aer – M. Lani.
[illegible] « Parcas » referens – Laelius.
Ex America – De pilae ludo « base-ball » nuncupato – H. Dorvald.
[illegible] – F. C.
Communia vitae – De supellectili mensarum – H. D. V. Pieralice.
Vita functi viri clariores – I. F.
Horae subsecivae – Idibus Martiis an. a. C. n. XLIV – A. Basili.
Quaesitis responsio – De recta latina verba enuntiandi ratione – F. Ramorino.
Annales – Poplicola.
Publici per orbem coetus legibus ferendis – Scriba.
Librorum recensio – Forfex.
Aenigmata – A. E. de Druffel.

In tertia operculi pagina:

Per orbem – Viator.
Varia: *Stomachi photographia* – P. d. V.
Epistolarum commercium – A secretis.

VII num. ann. III.

Christianae antiquitatis doctorum Urbanus conventus – *Vox Urbis.*
De linguae latinae natura ac proprietate – P. Rasi.
Ex Gallia. – Ludovici Noni carcer ad Mansourah – Monteluccius.
Carmen natalicium – A. Bartoli.
De perpetuo in Scandinavis regionibus die – A. Vieillot.
Puerorum lusus verno tempore Pompeiis – Laelius.
De rhedis electride actis – Rolandus.
Quid inter piscem et kal. Apriles? – P. Alexis.
Lollius sive de provecta latinitate – II. – P. Angelini.
Idiotarum institutio – R. Spina.
Communia vitae – De priscis et odiernis edulis – H. D. V. Pieralice.
Quaesitis responsio – De latini eloquii pronuntiatione – D. Macrae – I. Tasset.
Annales – Poplicola.
Publici per orbem coetus legibus ferendis – Scriba.
Aenigmata – Fr. X. Reuss.

In tertia operculi pagina:

Per orbem – Viator.
Varia: *Melleae fodinae* – P. d. V. — *Ioci* – I. Sola.
Epistolarum commercium – A secretis.

VIII num. ann. III.

Christianae antiquitatis doctorum urbanus conventus (xv-vii kal. Maias MDCCCC) – G. P.
De Iuvenco poeta christiano – I. Lemette.
Nuperrime circa « stelem » in Romano Foro effossa – Romanus.
Vita functi viri clariores – I. F.
Ioannes Baptista de Rossi – A. Costaggini.
Fossaenovae abbatia – H. D. V. Pieralice.
De Horatii Marucchi opere cui titulus « Éléments d'archéologie chrétienne » – F. Ramorino.
Lollius sive de provecta latinitate – P. Angelini.
« Dominica palmarum » – F. C.
Christo Redemptori regi saeculorum triumphanti – Fr. X. Reuss.
De torpedinariis navibus luce actis – Hersilus.
Annales – Poplicola.
Publici per orbem coetus legibus ferendis – Scriba.
Sociis monitum – *Vox Urbis.*
Aenigmata – Digamma.

In tertia operculi pagina:

Per orbem – Viator.
Varia: *Nonnulla de Anglis* – P. d. V.

IX num. ann. III.

Christianae antiquitatis cultoribus Romae congregatis salutatio – L. M. Card. Parocchi.
Kalendis Maiis – De proletariis – I. Toniolo.
De manuum labore inter gentes tuendo – P. Rossani.
Ex Germania – De Borussa Scientiae Academia – P. Alt.
De linguae latinae natura ac proprietate – P. Rasi.
Socius peculiari dono ornatus – *Vox Urbis.*
Veterum navigia – A. Costaggini.
Alexandri Manzonii carmen inscriptum *Il Cinque Maggio* – M. Ricci.
Textura electrica ac telettroscopium – M. Lani.
Auditus et musice – R. Spina.
Polypi immanes – Alpha.
Lollius sive de provecta latinitate – P. Angelini.
Communia vitae – Venatores et venatoria – H. D. V. Pieralice.
Christianae antiquitatis doctorum Urbanus habitus conventus – A. L.
Perillustri viro equiti Nicolao Galdo condolescentis animi sensus ob amatissimi filii excessum – I. Broia.
Quaesitis responsio – De latini eloquii pronuntiatione – Micrevir.
Annales – Poplicola.
Librorum recensio – P. A.
Aenigmata – P. Garrone.

In tertia operculi pagina:

Per orbem – Viator.
Varia: *Quid inter Napoleonem I et literam M.* – *Europaearum in orbe usus linguarum* – *Psittaci precantes* – P. d. V.
Epistolarum commercium – A secretis.

testis Beatus ille Angelicus, qui prae aliis hac de causa excelluit, et fere imagines de caelo in terram adduxit. Quid de Virgine divi Sixti a Raphaële depicta dicam, quid de Christo in Thabore? Nonne in facie quamvis pulcherrima fulget divinitas? Quinimo subsidium ad maiorem divinitatis significationem pulchritudo est. Quamobrem priscum illud genus artis christianae ab imitatione naturae tam absens, et a nostris moribus tam alienum hodie exigere nefas duco, eo magis si manus operi admoveatur.

Ars nuncupanda est christiana ratione materiae, non formae, eo quod hanc communem habebat cum ethnica illius aetatis arte, ut supra dixi; unde sensus divinae Religionis aliter explicare non potuit. Res est quae ad historiam et archaeologiam pertinet; qua ex re minime sequitur artem christianam, quin Religionem dignius repraesentet impediendam esse, et honesto pulchritudinis lumine sacras imagines oculis obiiciat.

Quae sentio vobis exposui; auctoritati vestrae defero; responsum date.

Romae quintodecimo ante kalendas Maias, anno sacro MDCCCC.

Basilius Magnius dixit.

CULTORIBUS CHRISTIANARUM ANTIQUITATUM

CONVIVIUM HABENTIBUS

Quam bene Christiadum, o socii, monumenta nitescunt
Vestris ex studiis! Fulget in arte Fides.
Et calami et linguae post tot variosque labores
Inter vina, dapes, vos recreare iuvet.
Adsit laetitia, ac resonet nunc aula cachinnis:
Salvete: en vobis omnia fausta precor.

Basilius Magnius.

NOTITIAE LITTERARUM ET ARTIUM

Ad Tarentum inventa.

Extremis iam delapsi anni mensibus prope Tarentum monumentum inventum est maximi momenti ac ponderis ad christianum nomen, utpote quod fidem primo facto Ecclesiae Romanae historiae luculentissimam addat.

Communis semper fama et sermo hominum fuit ad nostram usque aetatem, sanctum Petrum, apostolorum principem, cum Antiochia Romam veniret, Tarenti in Apulia brevi constitisse, ibique plurima edidisse miracula. Rerum scriptores omnes Tarentinarum, quorum gravissimi Giovan Giovane, Merodio, Carducci, alii denique multi historias scribentes famam retulerunt. Eam vero notationibus ornarunt non tantum locum spectantibus, quo sanctus Petrus orationes de rebus divinis habuit ac Tarentinos ad unius verique Dei cultum convertit, verum etiam quo sacra aedes exstructa est Christo Iesu dicata.

Atqui clarissimi quidam antiquae artis studiosi templum hoc nuper loco invenerunt, cui vulgo nomen *Solito*, iamque integra in lucem edita est « crypta » cuius a Merodio in historiis his fere verbis fit mentio: « Ex iis quae sub Amasiano, primo Tarentinorum episcopo, erecta sunt templa, maximum haud dubio est, quod vulgo *S. Maria di Murivetere* nuncupatur, cuius genus structurae antiquitatis esse monumentum evidenter comprobat. Verum quod hoc in loco praecipua dignum duco memoria, quidam profecto est specus, ubi vetustissima cernitur Dei Servatoris imago in pariete depicta et ara, in qua fertur beatus Petrus sacrificia fecisse. Ibidem etiam arcus exstat et fons, ex quo profluunt aquae dulcissimae, eumdemque fontem esse censeo deo Soli sacrum, de quo bibens sanctus Petrus signo Crucis simulacrum prostravit ».

Omnes autem rerum scriptores tam de prodigio quam de Solis simulacro eo posito loco unum idemque sentiunt, immo ex hoc existimant nomen vulgo *Solito* accepisse; praeterea res est historiae fide comprobata, ibidem fontem exstitisse deo Soli sacrum. Omnia autem, quae prope Tarentum inventa sunt, conveniunt quidem iis omnibus ex Merodio ad verbum fere transcriptis: quare quisquis profecto intelligit, quam magnam apud omnes vim habeat huius vetustissimi monumenti recens inventio.

T. Paci.

AD MARIAM

MENSE MAIO VOLVENTE PACIS VOTA

En ridet Maius; praesentior ipsa videris
Carior et vultu, Virgo benigna, tuo.
Maius bis senos menses pulcherrimus inter
Est sacer ipse tibi laudibus atque tuis.
Te natura polo terraque marique potentem
Laeta colit laetis plausibus usque sonans:
Splendidior caelo lux emicat alma sereno,
Itque tibi insolito clara nitore dies.
Cerne, age ut innumeros tellus tibi daedala flores,
Utque arbor virides pandit ubique comas;
Laetaturque novo tibi mons adopertus amictu,
Quem iam sol niveis exuit aggeribus;
Nec cessant volucres dulci modulamine cantus
Exserere et nomen paene referre tuum,
Qua citro halantes felici et gramine ripas
Irrorat liquidis lenis Oretus aquis,
Dum Zephyrus volitans campos persultat apricos
Et mulcet tepidis aëra flaminibus.
Fulgentisque procul tibi rident aequora ponti,
Ludentes quem animae leniter horrificant.
Ipse nova perculsus homo dulcedine gaudet
Naturae voces consociare suas.
Verte oculos quacumque tuo stent condita honori
Templa auro aut gemmis fulgida divitibus.
Floribus en redolent sertisque recentibus arae
Praecinctae, innumeris et rutilant facibus.
Effigiem ante tuam populi quam cerno ruentis
Agmina densa humili sternier obsequio!
Ipsa ades ambrosia ridentis imagine vultus,
Et pietas et amor matris ab ore micant.
Cunctorum hinc grato recreantur pectora sensu,
Hinc coepere novis fervere laetitiis;
Festivum et carmen laquearibus assonat aureis,
Dum digiti celeres organa sollicitant.
Te in numerum laudant pueri innuptaeque puellae,
Te facilem matres in sua vota vocant
Sive dolent natos morbo tentarier, armis
Seu procul insuetas atteruisse manus;
Grandaevique senes, tremula cum voce, rosarum
Temporibus nectunt mystica serta tuis.
Et te cum summo perlabitur aequore nauta
Longius adspiciens litora nota canit;
Te simul agricolae, dum umbras et frigora captant,
Ut relevent nimio membra labore canunt.
Et cum sol oritur, medium cumque hauserit orbem,
Cum devexus aquis mergitur occiduis,
Quoque die cives gratum tibi dicere salve
Turribus e sacris aera repulsa monent.
O quis terrigenum dulcis concentus ad aures
Terrarum ex omni convolat orbe tuas!
Ast, heu! quot miscent hymnis suspiria, fletus,
Quis dolor aut moestus pectora adurget amor.
Si qui te celebrant ferventi perciti amore
Caelestis recreas munere praesidii.
Volve benigna oculos miseris quos vexat egestas,
Quos lacerant odia atque effera dissidia.
Confecti esurie et rerum per acuta gementes
Experiantur opem, Virgo benigna, tuam:
Tu, precor, afflictis requiem mortalibus affer,
Effunde et larga prospera quaeque manu.
Atque trahens populos ad te omnes numine amico,
Materno foveas, blanda Parens, gremio,
Ut pulsis odiis procul et discordibus armis
Optatae pacis praemia laeta ferant.

Monte Regali, ex Ephebeo Archiepiscopali.

Iosephus Sola.

ROLANDI FABULA

Epicum carmen notissimum quod *Chanson de Roland* nomen habet neque unicum est quo praestantissimi ducis gesta apud Gallos enarrentur, neque venustissimum. Aetatis enim ferreae carmina, quotquot in populum vulgata sunt, vitam bellatoris reliquam, posthabitis hebdomadis eius supremis in novissima cantiuncula relatis, per partes enarrabant, ut, puta, *Carmen Montis Asperi* vel *Carmen Gherardi de Viane*: de pueritia autem eius et de infantia multa plerisque incomperta tradebant. Quibus ex fabulis commentarius qui inscribitur: *Nouvelle Bibliothèque Bleue* Lutetiae editus iucundissima haec cl. viri A. D'Avril opera conflata recens protulit.

Itaque de Rolandi pueritia haec tradita sunt:

Carolus Magnus imperator cum novisset Gilliem, germanam sororem, Milon equiti ex imperatorio comitatu clam nupsisse, vehementer iratus est. At recens sociati imperatoris iram, quam praeter modum flagrare interdum experti fuerant, pertimescentes, Italiam versus aufugerunt, ubi Milon silvis colendis operam dedit, ut vitam traheret. Tunc natus est ipsis puer, quem baptismo ablutum Rolandum appellarunt; hic vero adeo herculeis viribus brevi adolevit, ut sese fascis obvolvi nunquam sineret. Mater autem paulo post visum de puero vidit retulitque marito aiens nati virtute proxime futurum, ut omnes simul in patriam redirent, natumque bellica laude aequales omnes superaturum.

Paucis post annis Carolus Magnus imperator rediens a bello, quod contra infideles in regione egerat in qua soror abdite vivebat, bis septem dies moratus est, publicoque edicto spopondit omnes qui ad aulam visitaturi accessissent, honestis auspiciis receptum iri, paratasque mensas sibi inventuros. Rolandinus itaque - hoc enim nomine puer a parentibus vocabatur - tricenis forte aequalibus comitatus ad aulam cucurrit, singulisque renuentibus ante sese ingredi, ipse primus transiit, splendidasque epulas, quas nunquam domi viderat, intuens, consedit audacter, atque alacriter edere coepit non sine maximo imperatoris delectamento.

Coenatus vero potusque lautissime, panis atque carnium frustula in pera detrusit. — Num — rogavit Carolus — potus vel epulatus tibi haud satis fuit? — Cui puer: — Adsumo haec, ut parentibus deferam. — Quibus auditis imperator iussit sacculum proferri, quod dapibus omnibus refertum puero tradidit, ipsumque in crastinum invitavit. Interea vero militibus secreto imperavit ut quo puer iter converteret ipsum sequerentur: at Rolandinus vix ex aula egressus tam citissimo cursu evolavit, ut a sequentium oculis brevi aufugeret; quod quidem aegre audivit imperator, existimans puerum tam sibi carum crastina die non reversurum. Rolandinus domum attingens, quae sibi acciderant parentibus enarravit; at mater nimis sollicita statim facta filium admonuit: — Rex ille magnus, pulcher, nobilis, frater meus est: noli ad eum redire. — Promisit puer se matri pariturum: contra sequenti die iterum ad aulam accessit ab omnibus illum manentibus laetissime exceptus.

Cum vero domum reverti instituit, Naymium ducem equo insedentem post illum Carolus misit, qui cum ad mapalia miserrima pervenisset, ubi Rolandi parentes commorabantur, eos statim agnovit duxitque ad imperatorem. Qui primo attonitus, deinde vehementer iratus, postremo tandem misellis pepercit inquiens « Rolandum christianae rei accipitrem futurum ». Quae dum contingunt, Rolandus in triclinium intuens unum anxie quaerebat oculis, an mensa parata esset...

I. Antonelli.

DE LINGUAE LATINAE [illegible] AC PROPRIETATE (1)

Reliquum est, ut de sermone populi, quem locum proximum ab extremo, ut supra dixi, Weisius, ipsi ultimum tractandum suscepimus, pauca strictim attingamus. Atque illud iam constat inter viros doctos, linguam, qua populus [illegible], et linguam, qua homines urbani doctrinaque elegantiore expoliti plerumque utuntur, [illegible] ratione inter se contineri, quae sit [illegible] filiae cum matre, proinde [illegible] (ab huius scilicet corruptela) exstiterit, [illegible] transversa quadam, ut ita dicam, [illegible] notari, ut et populi sermo [illegible] quae sit lingua [illegible], [illegible]. Sed inter duo [illegible] et sermonem [illegible] quo in scriptis utuntur, [illegible], sermonem communem [illegible] consue[illegible] plena [illegible], [illegible] epistulae et Horatii sermones (*epistulae et satirae*); quod scribendi genus Flaccus ipse [illegible] appellavit. [illegible] nasci dictae [illegible] atque praecipue in syllabis [illegible], ut litteris [illegible], [illegible] in extremis, verum [illegible]. Quod si iam tum, [illegible] diphthongi, quae [illegible] confluxerunt, [illegible]. Cuius rei exempla [illegible] vel gentis [illegible], quae [illegible] inclinata sunt. Quin [illegible] in optima quoque [illegible] cernere licet, veluti in verbo [illegible] quod est [illegible], quae for[illegible] *applaudere* vel [illegible] argumentum huius in[illegible], qua in litte[illegible] laborabant Romani, [illegible] qui [illegible] vocem quae est [illegible] iubeat. Cum enim huius [illegible] (sic Cicero novata verba eaque [illegible] Latine reddere [illegible]; cfr. Quintil. 1, 6, 28) in voce quae [illegible] (vulgo etiam *aureae* dictae) statuendum [illegible] pleramque [illegible], qui factum sit, ut, [illegible].

[illegible], Fest. Cfr. [illegible] nautica, *ora*, ae = quoddam funis genus. Alteram autem compositi partem esse *ago*, non vero *rego*, [illegible] E. EHWALDUS (*Arch. f. lat. Lexicogr.* [illegible] III, p. 307), [illegible] puto. Nam ex [illegible], *origa*, non *auriga*, exstitisset, [illegible] duas syllabas in unam coaluisse, sed alterutram syllabam per apocopen esse detractam dicendum sit. (Cfr. per analogiam *ver*[*re*]*trum*, *cor*[*di*]*dolium*, *se*[*mi*]*modius*, cet.). Quod vero Ehwaldius conferri iubet *stipendium* (= *stipipendium*, ex *stipe* et *pendendo* conflatum), hac in re non esse audiendum virum doctissimum crediderim, cum *stipendium* non « compensationis » ope ex *stipipendio*, sed « positionis » lege ex *stip-pendio* profectum esse, veri similius videatur. Etiam quod ait Ehwaldius « die *aureae* resp. *orae* aber *reguntur*, nicht *aguntur* », hoc in contrariam partem affero, ita compositum, de quo quaeritur, explicari posse, ut intellegatur *orā* (cuius sint affinia *oreae* vel *aureae*) *agi* vel *agere*: sic ut ex *orā* et *ăgendo* recte factum sit per contractionem, quae dicitur, *orīga* (= *aurīga*). Cfr. in re simili *castīgo* (*castūm ăgo*), *fustīgo* (*fustēm*, immo *fustĕ* vel *fustī ăgo*), cet.

contra id quod quispiam opinari poterat, urbane *auriga* dicatur, plebeia vero ac rustica, sed hoc loco iusta atque incorrupta, eiusdem vocis appellatio sit *origa*. Atque mirae huius rei causam cum quaereret, hanc veri simillimam repperisse mihi videtur Weisius, quod cum vulgarem loquendi sonum, ut sibi videbantur, et quandam in verbis enuntiandis rusticitatem fugere vellent homines urbani, vi ipsa vocabuli veraque eius notatione minus intellecta aut neglegentius animis obscurata, aurigam pro origa, quod pingue quiddam ac subagreste sonaret, putidius primam syllabam exprimentes dixerunt: quamquam ad hanc vocis appellationem stabiliendam ac vulgandam adiectivum ipsum quod est *aureus* non nullius momenti fuisse videtur.

Sed quae adhuc illustranda mihi supersunt, nunc paucis praecidam, ne me, ut est in quodam proverbio Horatiano, Crispini scrinia lippi compilasse putes. Ac plerasque verborum immutationes, quibus aut nomina in casus aut verba in tempora modosve (1) declinanda utitur populus, ad id esse comparatas atque conformatas, ut commodius expeditiusque verba ipsa enuntiarentur, idque vocibus modo dilatandis, modo contrahendis, modo etiam distrahendis, syllabisque ipsis tum corripiendis, tum producendis multisque aliis loquendi rationibus usurpandis plerumque fieri, et iam alii ante ostenderunt et Weisius ipse diligentissime persecutus est. Qua in re satis nota taediique plena ne elatus studio longior videar, quam par est, illud satis habeo commonere eos, qui legent haec, multa nomina Graecae originis reperiri in lingua Latina, quae ex studio cum eorum formas ad aures ipsas appellandique vulgarem consuetudinem aptandi tum aliquid significantius exprimendi profecta esse videntur: ut ex urbe Samnitium, quae Graeco nomine vocabatur Μαλόεις (= ΜαλοϜεις: cfr. Dor. μᾶλον, Att. μῆλον = h. e. urbs mālorum), primum in ore populi factum est *Maleventum*, quasi idem sonaret et significaret atque urbem mali venti; deinde Romani, quadam victoria ex Pyrrho ibi adepti, boni ominis causa nomen urbis in *Beneventum* mutaverunt (2). Eademque ratione ex Graeca voce, quae est ὀρείχαλκον, cum auribus *auri* sonum perciperent dixerunt *aurichalcum*, et Ἀκράγας factum est in ore Latino *Agrigentum*, proinde ac si nomen ab *agro* duceretur. Cetera omitto, sed nolim equidem novam interpretationem (quae quam vera sit aut veri similis alii viderint) silentio praeterire, quam de historia fabulari Romuli et Remi lupae uberibus nutritorum proposuit Weisius (p. 119). Putat enim vir eruditissimus, se fabulae originem in similitudine nominum invenisse, quam inter se praeberent *ruma* (*rumis*, *rumen* = « Euter, fliessende Tierbrust »), *Rumo* (vetustissimum fluminis Tiberis idemque urbis Romae nomen: rumo = *flumen*, *fluvius*, cfr. ῥεῖν; Roma = quasi *fluminis urbs*), *Romulus* (= quasi *fluminis urbis filius*): qua fabulae commenticiae explanatione ingenium quoque Romuleae gentis ferae violentum atque confidens tecte tangi et significari.

(Ad proximum numerum).

PETRUS RASI.

(1) Non recte Weisius, quantum equidem iudicare possum, ut doceret, modum subiunctivum sensim et paulatim labentem ac deficientem indicativo magis magisque in dies locum cedere, exemplo omnibus noto adlato « cui *dono* hunc librum? », haec addidit: « klassisch *cui donem hunc librum?* = wem schenke ich gleich dieses Buch? ». Nam et Catullus ipse in lepido novo libello donando coniunctivo modo utitur, nec res est simpliciter diiudicanda, cum modum a sententia ipsa pendere aptumque esse, dicendum sit, prout illa aut adfirmative (*cui dono?* = *non dubito*, *certum habeo, cui donem* = *tibi dono*) aut dubitative (*cui donem?* = *in dubio sum, cui donem* = *nescio, utrum tibi an alii donem*) efferatur.

(2) Illud autem vereor, ut adsentiri possim Weisio, cum scribat (p. 128 sq.), *Parcas* κατ' εὐφημισμόν a *parcendo* (antiqui contra κατ' ἀντίφρασιν a *non parcendo*, ut nomen luci a *non lucendo*, caeli a *non celando*, cet., hanc vocem ducebant) appellatas esse, perinde atque Εὐμενίδες, h. e. benevolae, vel Σεμναί, h. e. venerabiles, dicerentur *Furiae* a Graecis; probabilior enim mihi videtur eorum sententia, qui, collato nomine quod sit apud Graecos Μοῖραι (cfr. μέρος, μείρομαι), eandem vocabuli Latini originem esse putant atque *partis* vel *partiendi*, ut vocabulo ipso ea vitae pars, quasi in hoc mundi deversorio commorandi terminis circumscriptis, significetur, quae singulis hominibus in vitam venientibus a fato ex veterum opinione praestituta sit.

DE STILO ARTIS CHRISTIANAE (1)

Vos omnes ad Christianae Archaeologiae incrementum in Urbe congregatos primum ex animo salvere iubeo: latine autem loquor, ut unusquisque vestrum meam facilius mentem assequatur. Quod mecum ipse diu cogitavi, hodie depromere iuvat, vestrasque audire sententias.

Ars vitam omnino propriam agit; ea vero nec ethnica, nec christiana est; cuncta in mundo et extra amplectitur. Duabus partibus ipsa constat: una in spiritu et intellectu inest, altera in materia et forma. Vetustiora artis christianae monumenta in hypogeis fuere picturae, rariores sculpturae, ut Boni Pastoris divique Hippolyti simulacra, quae nunc in museo Lateranensi adspiciuntur, et sarcophagi anaglyphis exornati. Picturam, utpote quae minus materiae subiecta et ad animi sensus exprimendos aptior, priores Christiani sculpturae praeposuere: cuius rei vestigia a II saeculo manent; videlicet, cum ars nostra, remotis naturae exemplaribus, ac luxuriosis ornamentis pulchritudini substitutis, post Antoninos imperatores in imum miseriter collapsa est.

Quod attinet ad partem primam artis nobiliorem, amor, pietas et mysticus candor diffunditur in vultu Deiparae ac Caelitum, qui divino quodam sermone suavissime cordibus loquuntur. Novus hic sermo ab ethnicis ignorabatur; in hoc Christiana Religio triumphat.

Pars altera vero artis sive in hypogeis, sive in templis miserrima, non indoli huius novae Religionis imputanda: non vitium ipsius, sed temporum. Si enim peritus artifex melioris aetatis imagines illas pinxisset, formosas et venustate praeditas profecto confecisset. Nunquam deformitatem adamavit, nunquam mentis humanae progressui in optimis studiis obstitit Religio. Adversa loqui absurdum, eique iniuriosum.

Haud secus de epigraphia accidit. Candida simplicitas, affectus animi suaviores nitent; at humile dicendi genus longe abest ab elegantia aureae latinitatis: quod dissimiliter evenit, quia bonarum artium studia felicius revixere, et latinae linguae successit interitus. Fallax igitur opinio plures non modo veteris, sed nostrae aetatis quoque censores pervadit, nempe christianas esse imagines tantummodo depictas rudi illo stilo, vel byzantino, qui, propter artem pene demortuam per saecula sic exstitit, donec post medii aevi obscuritatem, vera phoenix, virtute Italorum resurrexit. Nec puritatem, nec sanctitatem antiquae Fidei deseruit, sed in eximiam formam redegit linearum studio, colorum, umbrarum et luminum. Testis Ioctus caeterique artifices saeculi XIV;

(1) Quod clarissimus vir, Romanus litteratus, ea quae in christianae antiquitatis Urbano conventu dixit nobis edenda commiscrit, *Vox Urbis* gratias refert.

Florae dicaverit, quae potissimum certamina ibi agitarentur, quae tempora iis constituta, denique nomen quo vocabantur. Nota breviter attingemus, satis est memorare eruditis; verum recentiora nonnullis adhuc ignota, aut saltem non animadversa feremus.

Quae Ovidius explicat in libro V *Fastorum* ea sunt, quae cuivis legere liceat; narrat enim a *Chlori*, apud Graecos sive nympha, sive dea, sive utrumque, nomen in Latium venisse. Ita namque ipsa de se:

Chloris eram, quae Flora vocor; corrupta latino
Nominis est nostri littera graeca sono.

Tum sequitur:

Quae fuerit mihi forma, grave est narrare modestae,
Sed generum matri repperit illa deum.

Haec autem Zephyro nupta, dea ex nympha facta est, et grande illi, nullo aemulo, imperium in Insulis Fortunatis, ubi olim puellaribus annis morabatur. Hinc et ipsa, sua regna moresque laudans, addit:

Vere fruor semper; vere est nitidissimus annus,
Arbor habet frondes, pabula semper humus.
Est mihi foecundus dotalibus hortus in agris,
Aura fovet, liquido fonte rigatur aquae.
Hunc meus implevit generoso flore maritus,
Atque ait: « Arbitrium tu, dea, floris habe ».

Sed a floribus ad fructus brevis est via. Hinc et eadem pomorum, et messium dea conclamata est, et Marte in primis dante locum, templa et circum, in Urbe illi sacra sunt constituta; nam

Si bene floruerint segetes, erit area dives,
Si bene floruerit vinea, Bacchus erit.
Si bene floruerint oleae, nitidissimus annus,
Pomaque proventum temporis huius erunt.
Flore semel laeso pereunt viciaeque, fabaeque,
Et pereunt lentes, advena Nile, tuae.

Cum autem Urbs diuturna frugum inopia tempestatibus premeretur adversis,

Convenere Patres, et, si bene floreat annus,
Numinibus nostris annua festa vovent.

Haec autem L. Postumio Albino et M. Popilio Laena consulibus, anno ab Urbe condita DLXXX.

Festa autem, quibus *Floreales ludi*, seu *Floralia* agebantur, intra supremos Aprilis mensis dies et primos mensis Maii continebantur, a die, nempe, Aprilis octavo ac vigesimo usque ad postridie kalendas Maias inclusive. Quapropter, uti solet eleganter, Naso scribebat:

Incipis Aprili, transis in tempora Mai,
Alter te fugiens, cum venit alter, habet.

Circus autem ille Floralis erat in regione sexta Urbis, ubi nunc platea, quae vel hodie appellatur « Acies Florae », magnae frequentiae ad nostra usque tempora locus, vulgo autem *Campo di Fiori*, ibique tunc ludi neque leonibus, neque gladiatoribus, neque cruentis quibusque spectaculis constituebantur, sed

Imbelles capreae, sollicitusque lepus

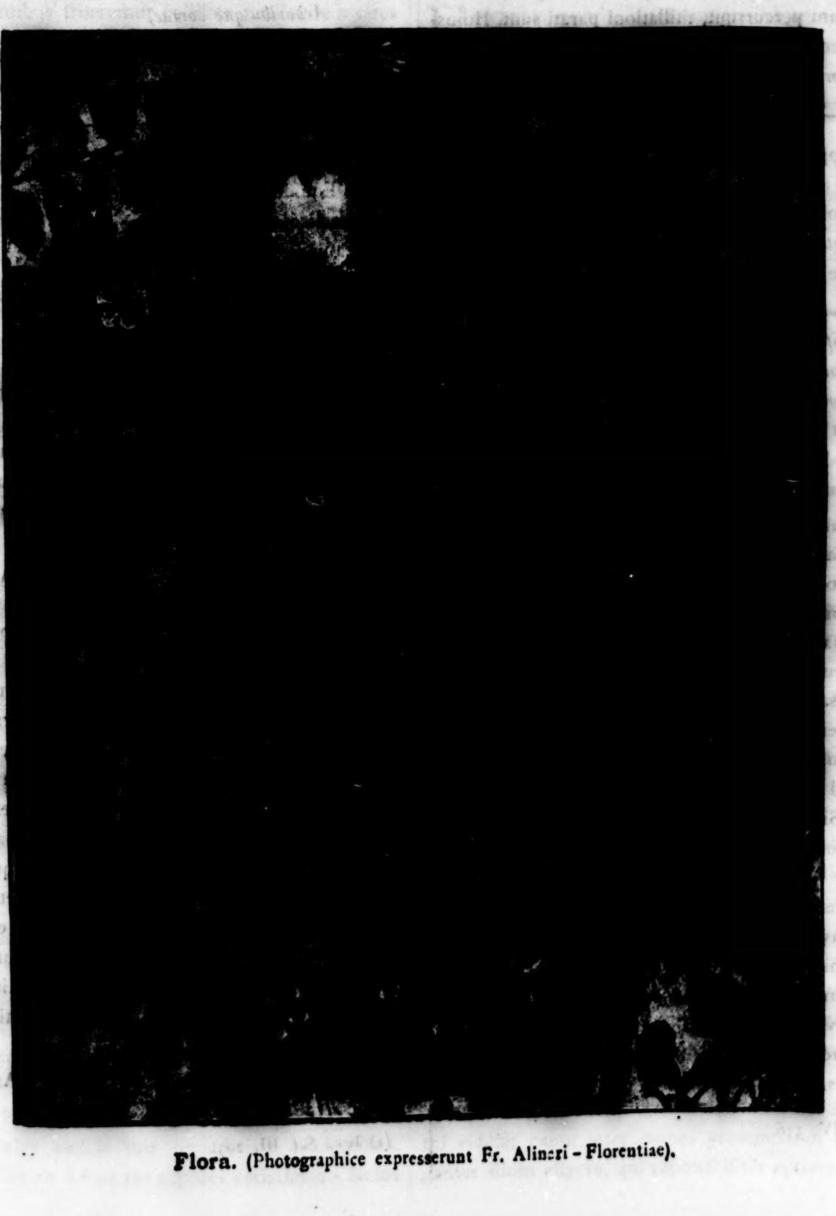
tantummodo in iis agebantur; flores autem, rosaeque prae ceteris, vinaque et mensae caput solemnitatis erant; haec autem duo postrema ad multam noctem accensis facibus producebantur.

At omniane ad unguem Ovidius?... Credo omisisse quae Iulia domus non aequis auribus voluisset audire, cui nihil magis invisum quam Pompeii Magni quaevis recordatio, immo et recordatio cuiusvis rei, quae Pompeii exosum nomen vel a longe referret:

Quid de Pompeio, genuit quem Mantua, cycnus
Edidit? Horrebant venumdata carmina nomen.

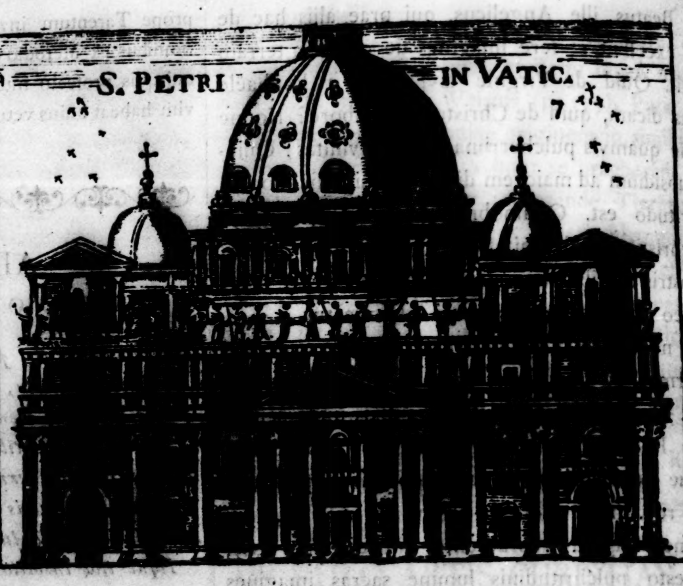
Hinc falsis additis nulla Florae genuinae memoria ab Ovidio posita est, quinimo poetico more ita veris falsa commiscuit, ut quae certissima essent altius laterent.

E Plutarcho autem scimus Pompeii aetate Romae floruisse inter adolescentulas Floram quandam, Romanam genere, decore, gratia, sermone blandisono, incessu, humanitate, mente celeberrimam, in quam unam et cui uni collata fuisse a natura, quae distributa dispersaque per ceteras optima omnia viderentur, ita porro ut (quasi in Flora quid mirabilius forma efficere posset nisu magno experta) haec adolescentula si ipsa sibi fingere vellet, neque plura bona reminisci, neque maiora posset consequi quae vel fortuna vel natura effuse tribuerunt. Pompeianis ac Lucullianis aucta divitiis est, quas nemo iudicabit, praeter eum, qui expers historiae, nihil rectum nisi quod suo tempori conveniat putabit. Haec itaque, aedibus magnifice eo ipso in loco, ubi nunc est Acies Florae (*Campo di Fiori*), instructis, ita vixit, ut conditionem suam conventu vinceret ac splendore excellentissimorum virorum, praesertim qui Pompeio et patriae studerent, quos ad amplificandum Romani populi imperium incitabat, devinceret beneficentia et humanitate ceteros. Dicitur odisse Caesarem meditantem patriae mala, libertatique perniciem, et sponte obiisse, Pompeio interfecto. Moritura Senatum Populumque Romanum heredes testamento scripsit centies et sexagies

Flora. (Photographice expresserunt Fr. Alinari - Florentiae).

DE PRAECIPUIS BASILICIS URBIS

Qui Iubilaris veniae capiti anno Christi quinquagesimo supra millesimum et sexcentesimum convenerunt in Urbem, ii visitandas basilicas intuebantur haud certe quales hodierni intuentur, sed quales, depromptis eiusdem temporis libro imaginibus, exhibemus. Quoniam autem qui Romam hoc anno conveniunt pleraque in eis immutata, tribus pleraque, addita quoque multa conspicient, operae pretium ducimus de singulis aliquid exponere quo brevi rite debemus.

Ad nomen quod attinet, basilicae fuerunt olim illa nuncupata aedificia, quae praeappositis porticibus locum darent ab aestu tutum ac pluvia tum fastis diebus reddituro iure imperatori, tum petentibus et accipientibus civibus. Dein penes quaestorem ius fuit, quidquid capitale esset, vel civium iudicia populi cognoscebant, et erat in aperto et sub dio ipsum iudiciorum in foro; postquam ius in arbitrium principis redactum est, basilicae, nempe haec porticibus praecincta aedificia, locus iudiciorum fuere (1).

A christianis vero passim basilicae ea templa sunt vocata, quae regio more, magnificentia regia exstruebantur, praesertim si regiis auctoribus gloriarentur.

Nunc ad singulas. Atque illa prior esto quae « ecclesiarum Urbis et orbis mater et caput », *Constantiniana* dicitur, quia Constantinus imperator, cognomento Magnus, Lateranorum aedes, imperatorum tunc temporis res, sancto Silvestro Papae, anno 314, donavit, qui egregium templum Servatori dicavit, et patriarchium constituit in ipso palatio Lateranensi, quod usui Pontificibus mille circiter annis fuit. *Aurea* quoque appellata est divitiis propemodum innumerabilibus, quibus esplendescebat, ipso imperatore magnificentius cumulante, quas qui cupiat cognoscere Anastasium Bibliothecarium accedat. *Lateranensis* insuper dicitur vetusto nomine dominorum, qui olim ante Augustorum aetatem possederant locum, molem exstruxerant et ornarant. Quinto mensis Maii die, anno 1308, flagravit incendio ac paene subversa est. Anno 1315 patriarchium eadem horrenda perpessus est, et, ne prorsus etiam memoria periret, quot exinde fuere Pontifices, totidem incubuere ut restituerent, neque intermissum est opus ad nostra usque tempora, quibus nova absidis molitione a fundamentis, novo ornatu picturis, musivis operibus, et sculpturis, addito etiam regio prospectu in septemtrionale latus, et porticu, quasi maximus priscis cumulus accessit.

Quae pars autem spectat contra orientem solem, digna fronte, tiburtino marmore aedificata, in Apenninos prospicit, et plateae amplissimae imminet. Neque silentio praetereunda causa est, qua sanctissima haec arx, Christo Iesu Servatori olim dicata, utriusque Ioannis, Baptistae nempe et Evangelistae, nominibus decoretur. Narrat enim Paulus Diaconus, anno 568, Langobardis vastantibus monasterium Casinense, monachos a caede effugisse et incendio, et, Pelagio I concedente, templum coenobiumque exstruxisse iuxta basilicam Servatoris; templum autem sanctis Pancratio martiri et utrique Ioanni dicasse. Quo factum est, ut refecta basilica nomina secum omnia tulerit ipsisque festis eisdem soletania agat.

Vaticanae autem basilicae, cuius frontem damus, longe a praesenti diversum fuit opus; quippe tunc neque porticus ingentes, neque ambo copiosissimi fontes, neque Apostolorum signa exstabant. Fortassis aut pro completis dat geminas turres campanarias, aut haec erat moli praescripta frons. Quid autem intra parietes? Quamplurimae deerant statuae, multa marmorum, multa ornamentorum vis et virtus deerant, quae omnia nunc certe non desunt. Atque ego non ita amens ero, qui seriem rerum, qui thesauros, qui mirabilia templi huius tentare ausim. Unum sit innuere originem eius, nempe a sepultura Principis Apostolorum, cuius sanctum cadaver Cletus presbyter martyrum comitantibus funeraticio iure christianis, hic in cryptis Vaticanae catacumbae recondidit, ac postea desuper oratorium aedificavit. Alio delatum, postea redditum loco est, et Constantino Magno iubente augustum templum ac speciosissimum, magnum auri argentique pondus non modo in opus, sed in supellectilia effusum. Quid ultra? Portae argenteae erant. Ab uno cetera disces. Nicolao V Pontifice, fatiscentes parietes opem a fundaminibus postulabant; hic remissior ac tardior; at Iulius II moras omnes rupit, aequavit vetera solo, novaque, Bramantio auctore, fundamenta iecit. Paulus V aliquid addidit, sacrarium Pius VI, de quo eruditissimis grandibusque voluminibus pulcherrima retulit Cancellierius. Reliqua videre potes, enarrare non potes.

Basilica S. Pauli longe nunc alia; nam ea nocte, quae inter XV et XVI Iulii mensis diem est, subito igne correptum, immane templum, cedrinis, ut aiunt, insigne trabibus (credo potius abiegnis, at mole singularibus), sexcentis sublime columnis, operibus celeberrimorum virorum celeberrimum et ipsum, anno 1825 concidit, praeter absidem ac tumulum sanctissimi Apostoli, a quo flammae mire refugerant, quasi sacrilegii metu contingere horruissent. Tanta calamitate christianus orbis universus ingemuit; at non diu segnis in lacrimis; nam, adhortante Leone XII, totus fuit ut incensa et perdita iterum constituerentur et restituerentur. Argento igitur undique collato Ostiensis basilica reficientium agminibus strepere coepit, et inter quinque et septuaginta annos ferme ad pristinum, immo ad ampliorem et speciosiorem formam felicissime rediit.

Etiam hanc, olim Silvestro flagitante, Constantinus Magnus erexit in praedio Lucinae, ubi apostoli Pauli corpus pausaverat antequam in Vaticana deducerent. Tres huic imperator munificentissimus ministeriales calices dederat aureos duodecim librarum pondo, viginti argenteos decem librarum pondo singulos, quatuor vasa argentea ducentarum librarum pondo, auream patenam triginta librarum pondo gemmis distinctam, et auream crucem centum librarum super sepulcro Apostoli erexerat; reditus basilicae eiusque ministris imperatoria magnificentia dedit e Tarso Ciliciae provinciae, atque ex pluribus Asiae Romanae regionibus. Insuper porticum marmoreis editam columnis plumbeisque lamnis et cupreis auratis contectam a porta Ostiensi ad basilicam per quindecim stadia constituit. Theodosius et Anorius Augusti, Adrianus II et Benedictus II Pontifices restaurarunt, ornarunt. Vindelici, Saraceni depopulati sunt eam, terraemotus quassavit, ignis damna intulit; at Pontifices plures ita in restaurandam incubuerunt, ut ipsa pateret amplissimum et splendidissimum catholici nominis pietatisque monumentum. Nunc quasi novo vere revirescit, rursusque assurgit oculis admirabile signum.

In prodigiis coram populo basilicae S. Mariae Maioris origo. Apparet enim noctu Dei Genetrix piissimis coniugibus e patriciis, monetque ut aedificent in Esquiliis templum Matri Dei iuxta modum, locumque quae nix (quinta Augusti mensis nox erat) designaret. Mox illi ad Pontificem Liberium, qui comitante clero et populo Esquiliis adest, nive obrutum locum reperit; nec mora, ligone notat ambitum templi. Haec anno 352. Restaurat hoc anno 432 Xystus III; porticum addit porphyreticasque columnas Eugenius III, anno 1145; porticum restaurat Gregorius XII, an. 1532. Praesentem fecit porticum – prior enim fatiscebat – servato tamen opere musivo in superiore ambulacro, Benedictus XIV, an. 1743. Gregorius XI campanariam extulit turrim, 1377; columnam Paulus V erexit, 1614. Septemtrionalem frontem, gradus, omnesque in circuitu parietes tiburtino marmore decoraverunt Clemens X et Clemens XI. Obeliscum extulit Xystus V, an. 1587; contignationem laquearii sculpi iussit Caelestinus III, anno 1191; Alexander VI, anno 1492, laquearium auro iubet distingui, foliisque, maeandris et figuris insigne fecit. Xystus III musivo opere mediam navem constravit an. 432. *Confessionem*, ut aiunt, marmore pretioso vestivit, suique orantis simulacro ornavit nostro tempore Pius IX. Quid vero de Burghesiano? Quid de sacello Praesepis Dominici?

Obruimur magnitudine rerum, doletque unice iniisse sermonem iniquum rebus, quia exiguum et fere nullum; iniquum fortasse et commentario, quia cum vix e plurimis unum recenseat, perpetuitate tamen sua penitus integros commentarios occupare videtur.

ALPHA.

(1) Cfr. SENECAE lib. III *De ira*, cap. 3; PLINII lib. III, ep. 33; ISIDORI lib. V *Originum*.

FLORA

Quam exhibemus imaginem coloribus ille olim finxit, quem artis pictoriae codices *Sandro Botticelli* appellare solent, correpto nomine, quo « Alexander » nuncupabatur. In tabula egregia, quae *Ver* dicitur, hanc habemus, et inde deprompsimus, ea tantum quae ad vultum attinent referentes, ne, si ex integro posuissemus, mirabilis picturae exiguitas pulcritudini officeret singulari.

Maiores nostri hanc in deorum numero esse voluerunt, ipsique ludos ac templa dicarunt, Floramque nominantes, opportune sacros illi dies voluerunt, qui nostra in regione praesertim floribus ubique rutilantibus celebrantur, atque hanc Veri comitem sociamque iucundissimam addixerunt.

Quid prisci de illa in fastos retulerint ex Ovidio habemus in libro, qui *Fastorum* inscribitur, ac tum ab Ovidio, tum a Valerio Maximo scimus quos ludos Roma

fuerunt idonea, ea sumantur, quae afflanti Favonio mage consona videantur. Favonio, dixi? Austro, dicam, qui plumbeus ingruit, fugatisque Aquilonibus,

Romuleos prorsus victor dominatur in agros.

Meditatus haec animo, aerariolum quaesivi meum scrutans ad ima, et crumena refecta non sine suspiriis, nam redigebar ad assem, viam cogitabundus invi, qua temporis necessitati prospicerem, opportunitati consulerem.

Aestivis, aut saltem vernis, vestiri cupidus indumentis, inhians, ubique et undique prope « sagarias officinas » pendentibus, respiciebam singula; at inscripto saepe territus pretio, quae desiderabam, non petebam, quae oblata erant ab hero pro foribus emptores et praetereuntes non incuriosos callide perscrutante, respuebam. – *Timeo Danaos et dona ferentes!* Hic mihi sermo intimus, cum gratias agerem accienti ultro, atque invitanti; quippe in unoquovis legebam uncialibus literis eminentia, quae ille alto corde premebat:

Emungam, hercle!, hominem probe hodie!

Sic per emporia, per vicos mihi, volenti et nolenti simul, erat iter, tempestate voluntatem premente ut emerem, angustia et inopia pecuniariae rei validius retrahente ne facerem. At eccur ne facerem, qui facturus exieram?

Multa praetergressus et praetergradiens, philosophico more (hoc namque genus hominum semper, dum sicci, vacui et expertes pecuniae sunt, ratiocinari solent) ratiocinabar et ego de vestibus, ad quas nos cogit usus, ita supervacaneis, ita diversis et ab archetypo corpore decidentibus, ut mirabile sit homines ad ea potuisse flecti fingenda, quae si vera essent, infirmos, deformes et miserrimos faceret. Ecquid enim si caput nostrum tale esset quale fingit illud « galerum turritum », quod plerisque est in deliciis? Quid si crura nostra tale tumescerent quale « femoralia » ad usque talos ostendunt? Quid si pendentibus frueremur pellibus cartilagineis circa renes, costas et stomachum, prout nos gaudere ostendimus, dum « endromide » induti per plateas molem nostram circumferimus tumide « endromidatam »? Ecquis, et quatenus risu et miseratione dignus ille videretur, qui succisam cartilaginem ad stomachum usque pro pectore, a tergo autem instar hirundinis caudae pendentem deferret ad poplites? Et nihilominus talis est patriciis ille deliciosus habitus, sine quo cuivis minime liceat regias arces, optimatum conventus, choreas frequentare, versari in solemnibus, quoties haec celebrentur. Quid ergo? Admiramini philosophiam, lectores. Alter in Etruriam universam Horatius, constitueram omnes usus indumentorum repellere, si membris conformationique gerentis corporis ad amussim et apicem non responderent. Alea iacta erat.

Probe noscitis, interdum fortassis etiam experti, hominem ira concitum celeriori pede procedere. Indignans ego gressusne cohibere meos poteram? Festinabam igitur forte, atque, uti bonus Via Sacra Horatius, forte ibam. At urgente austro, incalescente sole, Maio vim suam horis meridianis exprimente validius, sudore manabam. Quid facerem? « Sudariolum lineum » e « succiperio » trahebam, perque vultum collumque ducebam. Consideravi tunc opportunum fore aliquid homini, in quo « sudariolum » non modo, sed vel « muccinium » reconderet, atque infelicissimos iudicavi canes, et asinos, et boves, et reliqua animalia praeterea, propterea quod peras huiusmodi non haberent.

Verum in arcto res erat. Aut nudus incedere, aut leviori veste contegi. Hinc constituto animo, et philosophica omni meditatione amandata, quem primum obiecit sors venditorem indumentorum petivi. Officiosus hic homo, at verbosus ut graculus, mihi totus illico fuit, et ambire oblatis, et laudare mercem, dum pueri per castella, per pluteos, per armaria quaeque deferre, obiicere, coram ponere, ad oculos admovere. — Ne fraudes, domine, te tam bellum ore, tam gravem incessu, hoc indumento! Indulge amicis tuis quoad ista suadentibus. Defer - certe liberos habes aut nepotes carissimos - laetos fac exspectantes. Haec « encimibonata » eme pro illis! Tibi autem - empturire te scimus - omnia nostra optima in promptu, praesto, prae manibus adsunt. A « diabatris » et « caligis » ad « subuculam » et « ligulam », a « numella » et « calceo » ad « crepidam » et « focale », pulcre quadrant. O pueri, deferte... « pallia », « bardocucullos » focalia, « pileolos »... Hic omnia, here, omnia ista tibi. — Sic magna voce iubere negotiator ille, dum ipse paene suffocatus exclamo: — Tot ego non egeo. Idoneas tempori da mihi vestes; plura non quaero; satis illa sunt, quae sufficiant. Liberos non habeo; non sunt nepotes! — Ast ille, surdus ut aspis, sexcenta congerere a « pedali » ad galerum; et mihi valedicere ut abirem cum puero, qui molem illam deportaret metellus.

Frustra ego: — Quanti haec omnia? Rebus timeo iniquam pecuniam. Quae potero, quae necessaria sunt emam. — Ille ad me: — Abi, abi; amabo te; puer pretium te docebit de singulis. — Nihil valuere preces, nihil obsecrationes. Exivi alio iturus, ut bilem decoquerem. Puer sarcinam ingentem gerens me sequebatur. Frustra templum adivi; exspectavit pro portis; « kaffeariam tabernam » intravi, non ut reficerer, sed ut sequentem abiicerem; stetit persequutor ad fores; amicum quaesivi; sequutus est ille, nec discessit a scalis, nisi ubi ipse descendi. Brevi, ne tota die domo exsul vagarer, una cum illo domum petii, qui indicem pretii et sarcinam deposuit. Ita porro, uti ego me, et quos non habeo, vestiam, aere premor alieno.

P. Alexis.

QUAESITIS RESPONSIO

De unica eademque recta apud omnes pronuntiatione latina.

Donaldo Macrae, A. Sordet viris clarissimis Hyacinthus De Vecchi-Pieralice S. P. D.

Epistolis vestris, ceterorumque virorum, qui nobiscum una senserunt, humanissimis ad me verbis non mediocriter delectatus, video latinam rem ita brevi provectam ut, quasi fundamentis iam constitutis, reliquum aedificium superimponere facile sit.

Non enim ulli, postquam tales tantique viri, uti vos estis, addam quoque: postquam tot viri qui mea, quaeque sint, et vestra probarunt, atque uno ore laudarunt, dubium esse potest de opportunitate, immo de necessitate inducendi sermonem quemdam propemodum universalem, quo facillimum sit in tanta multitudine et varietate linguarum et intelligere et intelligi, quum impossibile fere habeatur cuique decem aut viginti linguas ita excolere, ut singulas absque errore proferat, et ad amussim et iota proprio nomine cuncta designet.

Iamque eo devenimus ut optimam aptissimamque sermocinationibus, colloquiis, et epistolario inter doctos officio quoad omnia, quae excelsiores disciplinas, quae scientiam attingant, latinam linguam decreveritis, unumque illud supersit ut singularum gentium *patavinitate* abdicata (vestris utor acutissimis et ingeniosissimis verbis), unus apud omnes sit sonus, unica latini sermonis in quovis loquente sonet enunciatio verborum.

Me *rem acu tetigisse* scripsistis quum primum vos mentesque vestras ad hoc revocavi, ut ea perpenderetis animo, quae necesse forent ad assequendam concordiam in re tam gravi, ne dum intellectus unum caneret, audientium aures vel diversa, vel non intelligibilia susciperent. Vos, humanissimi, itemque alii, quaestionem integram ad me remisistis, ut meo solito more dicendi ostenderem ultro et audacior quae vellem, quaeque sentirem.

Quae cum ita sint, mea iudicate, quae subdo, non quasi superbe dicentis, sed quasi humiliter obtemperantis. Dignitas et auctoritas vestra amplissima, quam imprimis vereor, integritas insuper mea simul praecipiunt tum ne quid coram vobis de mea sententia taceam, tum ne quoad eam coram me mihi mentiar.

Quum igitur de pronuntiatione sermo sit, princeps rei videtur caput inter omnes pronuntiandi mores apud gentes illum eligere, qui rationabiliter optimus, veterique Romanorum patricio prae ceteris proximus habeatur. Quo, sine invidia et studio semel inter nos aequo animo constituto, declive est iter in reducendos vocalium sonos, apud diversas gentes varios, ad unicum illud quasi exemplar ac *diapason*, cui conformentur. Atque hoc semel confecto atque assequuto, facillime omnia, quae referuntur ad consonantes literas, assequemur. Ea enim latini sermonis natura est, ut vocalibus literis consonantes unice deserviant moderatione laborum, non principentur commutatione sonorum. Quo semel est imbuta sono vocalis litera enascens, hunc servat et servabit ad ultima integrum et incorruptum; non hunc enim ulla ex consonantibus labefactare poterit, nulla ad alienum convertere.

Atque ad primum quod attinet, sermonis latini duplex fuisse genus in Urbe dicam, patricium nempe, seu nobile, seu imperiosum, seu cultum, seu doctum, quo Tullius, quo Caesar, quo Cato, quo Hortensius, Crassus, Antonius ceterique ab Ennio, Lucretio, Lucilio ad Maronem, Horatium, Lucanum, Statium, perge iam, ad Claudianum usque utebantur. Alterum sermonis genus vulgare erat, plebeium nempe, popello proprium, quo canalicolae, metelli, mulierculae, rustici inter se utebantur; quo nundinae, quo cauponae, quo macella, quo angiporti, quo vinaria, olitoria, olearia, boaria fora strepebant. Neque tamen hae duae species latinitatis in Urbe quasi aedificato pariete dividebantur, sed erat inter utrasque tantummodo sulcus, quem hinc et inde quotidie, pluries, immo saepissime eodem in die superabant mercatores, rabulae, redemptores operum, praefecti domibus, sexcentique omnes, quibus hinc inde negotia erant, quibusque Atellanae fabulae, et Fescenninae cantiones non minus quam Plautini sales et numeri, Terentianaeque elegantiae patebant.

Romae tunc erant quae et ibi nunc, quae ubique terrarum, tum in urbibus frequentissimis miriade gentium, tum in civitatibus per provincias plures late diffusis. Nil sub sole novum! De vulgari Latinarum gentium eloquio plura scimus, quibus a patricio distinguebatur, tum scriptoribus latinis ipsis modo rem notantibus, modo vulgi proverbia reddentibus, tum ex epigraphicis monumentis, quae supersunt adhuc; vix autem exiguam partem ex integro superesse puto, nempe unam tantum ex decem. Atque, ut aliquid indicem, *to*: *um* in *om*, apud vulgus, ex quo vel nunc apud Gallos « tecum », « Dominum », « vobiscum » dicitur « tecom », « dominom », « vobiscom »: apud Italos autem, quia *m* in fine habebatur prosodiace quasi non esset, quae latine sunt in *um*, adde et in *us*, omnia desunt in *o* pressioribus labris pronuntiatum; atque inde habemus *teco*, *meco*, *mano*, *corpo*, *tempo*. Quorsum haec? Ut indicem huiusmodi conversionem et immutationem patricio in sermone non fuisse. Nam in coloniis modo civilibus, modo militaribus deducendis, hae non inter patricios, sed inter vulgus et e vulgo recensebantur. Habemus etiam in fine *to*: *is* tum in verbis, tum in nominibus apud vulgus obiter in *s* converti, litteram vero *s* modo sine causa interfigi vocibus, modo penitus in fine removeri; itaque dum « cosmittere » pro « committere » dicebant: « amate » pro « amatis », « Muse », pro « Musis » ferebant; praeter illud etiam quod *b* in *v*, et vicissim assumebant, unde voces « amavate », « lucevate », et similia, pro « amabatis » et « lucebatis ».

Neque sim is, qui praeteream geminatam literam *ll* apud vulgus antiquum converti in *gl*, quod quidem Gallis etiam adhuc in more, dum rustici nostri illi prisci Plautinum « pistillum » hodie dicunt *pistigliu*, culti *pistello*, atque in italicum hodiernum demigravere ita corrupta « filium » in *figlio*, « solium » in *soglio*, « cubile » in *covriglio*, « millia » in *miglia*, « milium » in *miglio*, et cetera huiusmodi quae librum conficerent.

His itaque perspectis, dico genuinum sonum patriciae pronuntiationis latinae ibi quaerendum, ubi patricia verba venerabili traditione constiterunt. Idque nullibi, quam Romae, fuisse, nemo est qui non videat. Nam Barbaris quaeque subvertentibus, patriciosque, pecuniosos homines divitesque ferro, exsilio, carcere exterminantibus cum vulgare idioma latius erumperet a vulgo, patricium confugiebat in templa, ubi Damasus, Hieronymus, Gregorius, Leo, vel patricio genere orti, vel inter patricios consuetudine diuturna versati, vetustam Latii linguam religione

centena millia relinquens. Senatus Populusque Romanus dirutis [illegible] plateam et circum sive constituit, sive ampliores fecit, ludosque et solemnia Florae huic instituit, quae vel unica Flora est, quidquid diversum ferat Ovidius, qui tamen in ipso carmine aliquid ponit, quod Chlori proprium esse non potest, et Florae conditionibus assonat.

Res [illegible], cum [illegible] est in commentariis [illegible], qui *Cracas* inscribuntur, [illegible] corporis, anno 1485, duodev[illegible] ad [illegible] ex Urbe lapidem, [illegible]. Quod [illegible] triump[illegible] populo [illegible] plaudente [illegible], pulcrit[illegible] tale ut sit qui non [illegible] omnium restaurationem [illegible].

At [illegible] adolescentulae indicium [illegible] de Tulliola Ciceronis filia dixit, quod perspicuis argumentis [illegible] est. Magna interea frequentia gentium tum nostratium, tum exterarum, tum urbanorum, tum suburbanorum [illegible] reviviscens; adeo abripiebat videntes decus ubique perfusum. Innocentius VIII prudentius tulit noctu eripiendum et ignoto loco [illegible].

Fuit autem qui [illegible], hisce perfectis, de Flora locutus cum illo est, et multa addidit, quae in libro legentur [illegible]. Eruditus vir, [illegible] experrectus: « [illegible] nihil obest ut ita sentias; fortasse [illegible] et vera; [illegible] in nomen! »

Addamus aliquid? Addam [illegible]. Lactantius, ille Tullius christianus, recitat nomen adolescentulae verum [illegible] *Terraliam*, quae Flora ob excellentem pulcritudinem appellata est, atque hoc nomine in deorum numero [illegible]; hanc sedes populo reliquisse, hanc Florealia ludos circumque instituisse.

H. P.

Maior pars misericordiae est dimittere, quam dare.

(S. Greg. 12 mor.).

LOLLIUS
SIVE DE PROVECTA LATINITATE

Treb. — Crede numero; crede veteri Latinorum phalangi, cui si poteris hodiernos opponere, dabo protinus victas manus. Ne autem ab ultimis auctoritatem repetam, accipe [illegible] Mussatum, Donatium, Petrarcam, Malpighinum, Bracciolinum, Barzizzam, Osium, Ferretum, Brunum, Philelphum, Vergorium, Tristanum Calcum, Valerinum... Deinde Iovium, Gallum, Cattaneum, Castilionem, Palladium, Flaminium, Bembum, Sadoletum, Sannazarum, Coloccium, Pontanum, Parrhasium, Posthumum, Quernum, Molzam, Lampridium, Zanchium, Arsillum cum centum poetis e regia Leonis X, quos ille enumerat in elegia de poetis urbanis. Tum vero quos Ariostus recenset e doctis Pauli III clientibus:

Phaedrum, Capellam, Portium, Bononiensem,
Philippum, A Volaterris, Magdalenam,
Blosium, Pierium, Vidam Cremonensem,
Alias facundiae non explendam venam.
Et Lascarum, Musurum, Navagerum,
Andream, Maronem, Monachum Severum (1).

Adde Fracastorum, Cottam, Calcagninum, Accoltum, utrumque Amaseum, Palingenium, Scaligerum, Mirteum, Amalteum, Bargeum, aliosque sexcentos, quos in sermonibus de poetis suorum temporum recenset Giraldus; Augurellium, Panvinium, Sigonium, Accursum, Floridum, Riccium, Lagomarsinum, Politianum, Morcellum, Beverinum, Lucchesinum...

(1) *Orl.* c. XLVI, st. 13.

RISUS ET HILARITAS

Raulin doctor librum recens vulgavit cui titulus *Risus et exhilarantes*, quem quidem, si singulas atque peracutas indagines a sedulo auctore expletas consideraverimus, haud levis ponderis existimemus necesse est.

Auctores omnes, quotquot in huiusmodi investigationibus eum praecesserunt, sive risum absolute perscrutati sunt, sive illum una cum ceteris vultus motibus comparavere, summis labiis in limine libri recensentur: Michael Scott (qui XIII per saeculum versatus est), Denys, Prudentius Roy (1814), Sèudo (1839), Carolus Bell (1844), Duchenne de Boulogne, Darwin qui in motibus investigandis primas retulit libro illo quem inscripsit *The Expression of the Emotion's* (1892), Charcot insuper, Richer, Pitres, Mantegazza, Bechterew, Brissaud, Ribot, Dumas, Stanley Halle, Arthur Allin; quorum postremi universalem ad rem quaestionem per diaria proposuerunt et uberiorem exitum nec opinatum retulere.

Sed scriptorem nostrum in ipsa re sequamur, qui primum adnotat, risum felicitatis ac laetitiae signum a plerisque retineri, quamvis haud raro corporis mentisve morbum propius significet.

Risus, quem sponte saepe elicimus, excitari etiam per *pharadizationem* potest, prout ab anno usque 1860 Duchenne de Boulogne, *reophora* ad maxillarum musculum magnum admovens, callide expertus est. At musculi qui circum maxillas agunt, omnes simul ad risum promovendum concurrunt, immo iuxta varios eorum motuum connexus risus formae atque adspectus varii fiunt. Singuli tamen motum suum ad maximi musculi motus conferunt quo superior maxilla adligatur: ille enim (Raulinium auctorem rei habemus) primam risus formam profert, ceteri contra secundam.

Sed et titillatio quidem risum promovendi vim habet, eiusque tactu, trigemini illius nervi, qui vultum in totum fere circumdat, maxime excitantur termini.

Similia medii manipuli nervorum perferunt, qui in spina abduntur, et etiam nervi qui manus palmam vel pedum plantam percurrunt, titillationi parati sunt. Huiusmodi vero sen[illegible] inopinato [illegible], aliorum tactu excitetur opor[illegible] nobis ipsi procurare valemus.

Sunt etiam exhilarantes potus vel medelae ad risum movendum aptissimae, veluti *azoti protoxydum*, quod aliter *paradisi aer* nuncupatur, cuius vim non semel nec incassum Humphry Davy expertus est; itemque opium et *haschisch* Indorum potus, quae et Homerici poematis personae cognoverant.

Verum corporis vel animi morbos risus persaepe profert. Profert quidem in nervi facialis aliorumque nervorum paralysi, et in atrophia musculorum quae pueros afficit, et in morbo maiore (v. *epilessia*), in cuius extrema specie erumpens risus nervorum contractiones admodum excruciantes saepe abscondit.

Subridens silentio labium vel irridens, pariterque sarcasmus, oculorum vel aurium aberrationes in homine chronico delirio correpto nonnunquam indigitant. Ironicus autem risus attonitae mentis saepe signum est, risus contra intemperans praevalidam animi commotionem portendit. In idiotis autem et in pueris « repulsus » quidam est qui ad nullam animi certam formam referri potest.

Quae Raulin doctor in fine sui libri tradit, corporis locum, unde risus permovetur, spectant; eius est sententia hunc in cerebrali cortice, in operculo, inveniri; centrum autem congregationis atque inhibitionis in nucleis cinereis, qui dicuntur, thalami optici, residere; centrum denique exsecutionis in protenta medulla.

Libri summam non vana eruditionis specie retulimus; sed et quia medicis simul ac philosophis perutile, exculto autem cuique viro non ingratum opus arbitrati sumus.

R. Spina.

Hic Philipp[illegible] Davo et Marco cum ferculo tuberum: [illegible] — populus, cum invocantur caelico[illegible] — Qui [illegible] audientes deum proni respondent: *ora[illegible]* Pi[illegible] Trebatii vocem imitatus cantitare [illegible]:

— Drymo[illegible], Ligeaque Phyllodoceque,
Nesaee, Sp[illegible] Thaliaque Cymodoceque,
Cydippeque [illegible] Lycorias, altera virgo,
Altera tum [illegible] Lucinae experta labores,
Clioque et [illegible] soror, Oceanitides ambo,
Atque Eph[illegible] atque Opis et Asia Deiopea
Et tandem [illegible] velox Arethusa sagittis (1).

Huic vos nym[illegible]rum choro statuitis aras hymnosque tollitis, neque a[illegible] animadvertitis earum cultum omnem excidisse. Quo[illegible] a te recitata sunt nomina, eorum scripta occupat si[illegible] in bibliothecis. Ecqui enim Aligherii, Mussati, Bona[illegible] latinitas hodie probetur? Qui tamen suis temporibus habiti sunt optimi. Rursus, Latiae apes consedisse visae sunt in [illegible] Petrarcae, isque redivivus Tullius aut Ve[illegible] ab aequalibus est salutatus. At serius provecto cultu iudicioque exquisitiore comparato, dictionis genus illud tamquam impolitum ac rude contempsere.

Treb. — Sint haec uti vis. At ubi mihi collocas Bembum, Sadoletum, Sannazarum, Vidam, Flaminium, Fracastorum...?

— Parce nobis et miserere poplitum — conclamant Marcus et Davus.

Quibus leniter arridens senex — Vos — inquit — crura doletis; me animi dolor excruciat, quod heic video pro nihilo haberi venustissimos scriptores ac politissimos. Verum haud miror: sunt hi scilicet recentioris disciplinae vestrae fructus.

(1) *Georg.* IV, 336.

COMMUNIA VITAE
De indumentis virorum.

Quoniam, astris ad mitiora conversis,
Diffugere nives, redeunt et gramina campis,
Arboribusque comae,

aequum hominibus est ita facere, ut ea deponantur indumenta, quae hiemalibus rigoribus arcendis hactenus

Marc. — Sunt fructus horti tui, Muci, quos attulimus modo. Equidem recentia poma haec venerari malim, quam caelicolas illos, quorum nomina mihi audita sunt numquam.

Treb. — *O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis*
Numina (1):

Olim sanctos appellabant poetas, ut videre est in Ciceronis oratione pro Archia. Imo et ipse memini eruditum quendam virum eundemque piissimum, nominare solitum sanctum Vergilium, sanctum Horatium sanctum Ovidium; contra vero, Augustinum, Hieronymum, Basilium, forte quod his familiarius uteretur. Hodie sancta sunt mala sui cuique ventris aeditmo.

Phil. — Sancta mala Marco [illegible] curio. Nunc vero abs te peto, Trebati, placeatne fieri decretum de honoribus divinis decernendis Bembo, Sadoleto, ceterisque ex eo numero.

Treb. — Apage nugas. At si liceret latinos auctores, qua tales, in album sanctorum referre, horum profecto seriem absolverent ii quos nominavi. Neque enim video quos aetatis nostrae viros cum illis compararaverim. Quid me sic intueris, Piso minor? Lolli, quid rides?

Pis. min. — O bone Trebati, quam male est extra vitam viventibus. Nam nec eo pervenistis quo sex ante saecula Aligherius, ut intelligeretis falso peti ab Latinis eloquium, quo novae aetatis res et sensa exprimantur, mutatis tam penitus hominum ingeniis, institutis, moribus, lingua. Id neque Bembus ille tuus intellexit, qui Ariosto suadere conatus est, ut Orlandum latine caneret.

(*Ad proximum numerum*).

P. Angelini.

(1) Iuv. *Sat.* III, 293.

PER ORBEM

Faustissima ipso in itineris limine ex Americana Nordica republica mihi praebentur, episcopum nempe Portlandensem virum illustrissimum Iacobum Augustinum Healy, mox septuagesimum suae aetatis annum maximis feriis celebrasse. Undique ex dioecesi obtestationes honoris causa missae, auguria auspiciaque fervida ad metropolim confluxerunt. Virum enim tum haeretici tum fideles eximium inter episcopos atque ornatissimum inter totius reipublicae oratores existimant, et dioecesim quam latissime productam regentem prudentissimeque inter omnes moderantem quisque iure praedicat. Unum est autem illi, quo maxime flagrat, studium erudiendae iuventutis, quam vult assidue optimis litteris imbui. Itaque scholas in barbarorum quoque cultum, et ascoeteria pro virginibus, et hospitia senibus, et nosocomia infirmis excitavit. Atqui ad centum millia fere hominum eius auctoritati sunt tradita! Sacerdotio iam quadraginta et sex annos sic pie fungitur, et quarto nonas Iunias vigesimum quintum episcopalis regiminis redeuntem diem videbit.

Mentem lectissimam animumque virtutibus insignem clerus et populus iuncti venerantur, quos et ipse paterno veluti studio amantissime fovet. Ad multos annos!

♣

Hae vero dum feriae aguntur reliquus orbis ex dictione Iovis pluvii in Vulcani regimen incidisse videtur. Budae argentariae aedes, et Serborum publicae artium recensiones Lutetiae constitutae huiusmodi damna sunt primum passae; at maxima pertulit Octaviensis civitas Anglorum Nordicae Americanae coloniae urbs caput. At vix si calamus esset mihi paratior, quam Henrico illi Sienchiewictz, celeberrimo Polono auctori, qui Urbis incendium a Nerone excitatum mox in *Quo vadis* inscripto libro retulit, horrendam ignis rabiem, aedium absumptionem atque totius paene urbis latissimae destructionem referrem. Flammas enim, veluti tunc Romae, neque fluminis latissimum spatium coercere valuit, ita ut in oppositam usque ripam prosilirent, domusque hinc inde in immane quasi clybanum montibus circumseptum converterent.

♣

Salt-Labre urbs in proxima foederata republica haud leviora denevit de fodinis ad Schofield effossis, quas aer repente incensus concussit ac diruit, ducentosque et amplius effossores dirae morti tradidit.

♣

Pestem, desertiones, ruinas ceteraque praeteream, ne eos qui legunt nimia tristitia afficiam. Quin etiam, ad levandum animum, referam postremo quae dapes in convivio cultorum sacrae antiquitatis sunt Romae IX kal. Maias appositae, quae in chartula quoque convivae datae, conspiciendae sunt ponderat, quae exsultanter, uti par erat, absumpta sunt:

Iusculum more imperatorio.
[illegible]
Segmenta bovis aromatibus conferta et oleribus ornata.
Ius coagulatum in musivo opere carnium.
[illegible] pisorum.
Pullos assos cum acetariis.
Lac cum ovis gelu concretum more siculo.
Caseum et mala.
Vina hetrusca, latina, gallica.
Potionem arabicam.

VARIA

Peracti saeculi utilitas, et gloria senescentibus.

Novam lectoribus nostris vivendi causam, protrahendaeque ultra saeculum vitae subiicimus, propositisque commodis et honoribus inde manantibus, etiam atque etiam hortamur ut ea faciant, quibus mereantur, et adipiscantur promissa.

Constituta nuper est Neo-Eboraci societas, quae tota est, ut in eius album adscripti centesimum annum attingant. Illi tantum, inter senes, in sociorum numerum referuntur, qui, robustiores, assequendi saeculi aut etiam superandi spem afferre videantur.

Semel recepti assiduis medicorum curis, inspectionibus, cibi salutaris decreto pondere reficiuntur, recreantur; tum quod senex experientia propria salutare magis perspexerit, id in ephemeridem societati propriam deducet, dum docti vetustissimorum patriarcharum usus moresque scrutantes, non iota, non apicem intentatum et imperscrutatum relinquent ad reperiendam causam diuturnae aetatis in Mathusalem, in Noe, atque in huiusmodi ceteris.

Qui primus e sociis centesimum occupaverit annum, hic iure praeses erit, regiisque honoribus habebitur coram, auctoritate summus in coetu ad ultimum usque diem. Qui nunc praeest temporarius est, sedemque feliciter expleturo saeculum laetus concedet.

Praeclara atque optabilia omnia sociis adduntur in tabulis ad legum exemplar scriptis.

Commentarii nostri lectoribus auctores sumus ut nomen ei coetui magno animo dent, optamusque ut non modo ipso digni, sed vel supremo magistratu decorandi singuli videantur.

*

Novae virtutis arbutus.

Arabiae propria atque ut ita dicam, civis haec arbor est in duas divisa familias, quarum altera humiles quasi frutices, altera proprie arbusculos vix metro pares altitudine. Illa [illegible] ad Kassem; haec adolescens ad Oman. In seminibus virtus, quae, ubi sicca et detrita sint instar pulveris, semel absorpta risum effraenum provocant, laetitiamque exsultantem, qua abrepti exsilire saltibus, ad modum [illegible], gestire manibus, can[illegible] vires omnia. Sic horam; [illegible] redire in pristinum, ebrie[illegible] pus opprimi labore, mox [illegible] altissimo, quem nullo pacto [illegible] abrumpere. Expergefacto [illegible] gaudii, chorearumque suarum recordatio.

*

Solaris lux in servi[illegible]

Numquid credibile ho[illegible] est.

Nicolaus Tesla, celeb[illegible] son, decem abhinc annis i[illegible] sequutus est quod sperav[illegible] ac de inventione hac mi[illegible] rios, qui de disciplinis inventisque huiusmodi tradunt.

« Perfundere diurna luce domos, opificia, plateas [illegible] nocte ipsa in media, talemque lucem solaris aemulam lucis, perpetuam, indeficientem crystallinis concludere sphaeris Teslae erat in votis. Qui nunc eum invisunt in museolum ab [illegible] bis effulgurat splendor, quasi a minusculis totidem solibus, qui vacui penitus sunt, nullaque aluntur electride, nullo apparatu, neque contrectantes urunt, neque calefac'unt manus.

Mirantibus Tesla respondet: « Captiva lux! »

Credo equidem!; nam captiva est eo, eoque domita, ut respicientium oculos non percellat, neque offendat, nulloque sensu doloris in eam quisque intendere possit.

Prima eiusmodi experimenta, ut in publicos feratur usus, nunc Neo-Eboraci habentur.

O facetae epistolae ad illum virum! « Mitte ad me solem, centimetris duobus diametro constantem, ut aulae meae impendat, item millimetris quinque, ut vigilet cubiculo meo »!

En hominem « qui solem suum oriri faciet super bonos et malos, super iustos et peccatores »!

*

Ovum princeps.

In Gallia monstrum, prodigium hoc asservatur, et museo publico credita rei singularis custodia. Ingens ovum quod vix cingeret zona 0,93 cm. longa. In insula Madagascar inventum est ac tributur giganteo volucri, antiquis temporibus celebri, quem *aepyornim* appellant. Par est centum quinquaginta ovis gallinaceis, quatuor struthionis ovis, duobus millibus communium avium. Notandum autem est, in fabulis, quae circumferuntur nomine *Novelle arabe*, saepe fieri mentionem de quadam immani ave, quae in insula Madagascar vivebat eo tempore, quam *Roc* nuncupabant.

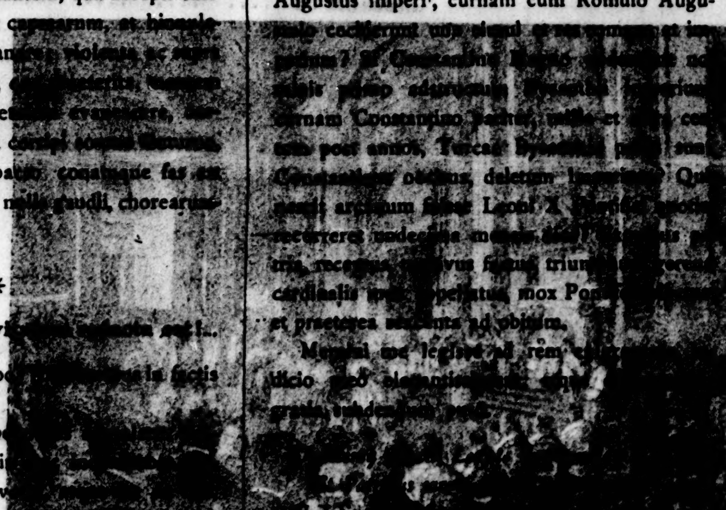
*

Singulare et mirabile.

Fatalia quaedam saepe nominibus, saepe diebus, interdum utrisque recurrunt, quae notat historia, considerat sophus, neutri tamen rei causam interpretantur. Recte Venusinus vates admonuit:

Futuri temporis exitum
Caliginosa nube premit Deus:

at qua de causa aegyptianis prorsum tenebris haec inclusa saepe dimittit in gentes? Mysterium! Si Romulus Romanae conditor urbis, si Augustus imperii, curnam cum Romulo Augu[illegible]

Hostibus es saevis captus in undecima.
Undecima exsolvit nexus, et Gallica vincla;
[illegible]
Undecima e tantis Pastorem Curia solum
Te legit, et regimen firmat in undecima.
Undecimum vates numerum celebrate quotannis,
Carminibus cultis lux sonet uudecima.

P. d. V.

summa coluerunt, traditamque inter sancta limina, monachis postea adnitentibus, asservarunt.

Atque hac in re utar Marci Tullii Ciceronis auctoritate gravissima, qua Romanis adscribitur quasi in enuntiatione dominium latini sermonis (lib. III *de Orat.* cap. 11): « Atque ut latine loquamur », ille iubet, « ... etiam lingua, et spiritus et vocis sonus est ipse moderandus. Nolo exprimi literas putidius, nolo obscurari negligentius. Nolo verba exiliter exanimata exire, nolo inflata, et quasi anhelata gravius; nam de voce nondum ea dico quae sunt actionis, sed hoc quod mihi cum sermone quasi coniunctum videtur. Sunt enim certa vitia, quae nemo est quin effugere cupiat, mollis vox, ut muliebris, aut quasi extra modum absona, atque absurda. Est autem vitium, quod nonnulli de industria consectantur. Rustica vox et agrestis quosdam delectat, quo magis antiquitatem, si ita sonet, eorum sermo retinere videatur, ut tuus, Catule, sodalis L. Cotta gaudere mihi videtur gravitate linguae, sonoque vocis agresti, et illud, quod loquitur priscum visum iri putat, si plane fuerit rusticanum. Me autem tuus sonus, et suavitas ista delectat; omitto verborum, quamquam est caput; verum id affert ratio, docent literae, confirmat consuetudo et legendi et loquendi; sed hanc dico suavitatem, quae exit ex ore; quae quidem, ut apud Graecos Atticorum, sic in latino sermone huius est Urbis maxime propria. Athenis iamdiu doctrina ipsorum Atheniensium interiit, domicilium tantum in illa Urbe remanet studiorum, quibus vacant cives, peregrini fruuntur, capti quodammodo nomine Urbis et auctoritate: tamen eruditissimos homines Asiaticos quivis Atheniensis indoctus non verbis, sed sono vocis, nec tam bene, quam suaviter loquendo facile superabit. Nostri minus student literis quam Latini; tamen ex istis, quos nostis, urbanis, in quibus minimum est literarum, nemo est quin literatissimum togatorum omnium, Quintum Valerium Soranum, lenitate vocis atque ipso oris pressu et sono facile vincat. Quare cum sit quaedam certa vox Romani generis Urbisque propria, in qua nihil offendi, nihil displicere, nihil animadverti possit, nihil sonare aut olere peregrinum, hanc sequamur; neque solum rusticam asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus. Equidem cum audio socrum meam Laeliam – facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conservant, quod multorum sermonis expertes, ea tenent semper, quae prima didicerunt – sed eam sic audio, ut Plautum mihi aut Naevium videar audire. Sono ipso vocis ita recto, et simplici est, ut nihil ostentationis, aut imitationis afferre videatur; ex quo sic loquutum esse eius patrem iudico, sic maiores; non aspere, ut ille quem dixi, non vaste, non rustice, non hiulce, sed presse et aequabiliter et leniter. Quare Cotta noster, cuius tu illa lata Sulpicii nonnunquam imitaris, ut *iota* literam tollas et *e* plenissimum dicas, non mihi oratores antiquos, sed messores videris imitari ». Ita Cicero.

Quae quidem omnia in pronuntiatione latina, quae Romae servatur, simplici, recta, aequabili simul et leni, non anhelata, non absona a scriptis literis, ac propterea suavi simul et grata, in qua nec literae exprimuntur putidius, neque negligentius obscurantur, cum sint adhuc feliciter et perseverent, hanc nobis tenendam reor, reiecta omni peregrina arrogantia atque insolentia, quae, nedum loquens sed scribens, rusticana, arcaica, obsoleta infert magno cum detrimento latinitatis et perspicuitatis, et prosodiae quae numeros suos dolens amittit quoties in fine *is* pro *es* conscribatur.

Et nunc, Donalde mi, nunc, mi Sordet, quoniam exemplar novimus, cui conformemur loquentes, qua virtute, modoque facile adipiscamur, conformitatem hanc videamus. Interim valete, atque etiam valete.

Leve est miserias ferre, perferre est grave.

(Senec. *in Thyeste*).

Ita vivunt quidam, ut eorum vita refellatur oratio: atque ceteri existimantur dicere melius quam facere, quum sit melius facere quam dicere.

(Cic. *De finibus*, 2).

ANNALES

Berolinenses feriae - Hellesponti litora seditionibus incensa - Sinensium incursiones - Bellum ad Transvaal.

Triplex illud foedus quo centralia, uti aiunt, Europae imperia obstringuntur, confirmatum Berolini recens praedicarunt, feriarum occasione, quae ob assumptam ab imperiali iuvene publici iuris plenitudinem habitae sunt. Illuc enim, praeter singulos cuiusque gentis legatos, ipse convenerat Franciscus Iosephus, Austrorum Augustus, regiusque Italorum princeps: sed omnia palam facta et quasi ad ipsius rei ostentationem, nihil novi inter foederatas nationes constitutum esse ostendunt.

*

Ceterum Europae quod reliquum est gravia nimis non conturbant, nisi quae forte per Adriatici maris vel Hellesponti litora evenire audiuntur, in Bulgaria praesertim, ubi contra imposita sibi vectigalia plebei ad arma concurrerunt, non sine hominum caede. Itaque magnam militum manum in tumultuantes provincias mittere, remque publicam militaribus ducibus ibidem regendam tradere visum est.

*

Asiae vastissimae quietem Sinenses et Indi his etiam diebus pessumdederunt. Hi namque in anglos milites, dum possunt, armata manu sese convertunt ut impune interficiant, prouti quibusdam contigit ex Shabu praesidio, qui per urbem imperii caput curriculo transibant. Itemque octo ex interfectoribus in carcerem detrusi necis poenam quam meriti sunt non effugient.

Sinenses legationem suorum civium itemque Anglorum, qui ad coloniarum statuendos fines iter simul faciebant, exitiali consilio adorti sunt, principemque eiusque militum quatuor interfecerunt; ipsi vero vicissim repulsi triginta vulneratos mortuosque adnumerarunt. Barbaris denique, quibus ex pugilum foedere nomen est, sacrarum expeditionum aedes ferro et igni delere et fideles quamplurimos atrocibus suppliciis vexare non desinunt.

*

De bello quod extrema in Africa geritur, post ea quae nuper relata fuerant incolis aliquantulum propitia, res iterum in eorum perniciem conversa videtur. Anglorum duces Tucher, Pole-Carrew, Hulton, ipseque French qui equitatui praeest, hostes, ne circumdari sese paterentur, loca relinquere coegerunt, fugamque Praetoriam urbem versus inire. Tunc et ipsius Vaal fluminis fines Hunter dux ad Windsorton urbem transivit, Roberts Kronstadt urbe potitus est, ita plane ut iam Boeri ex Orange republica urbem caput iterum septemtrionem versus dimoverint. Novi interea pacis componendae rumores pervulgantur. Tandem aliquando fiet, totque a lacrimis et sanguine temperabitur?

Poplicola.

PUBLICI PER ORBEM COETUS LEGIBUS FERENDIS

In **Americana nordica foederata republica** coram senatoribus rogatio quaedam de benevolentia erga Boeros suffragio publico patefacienda reiecta est.

In **Anglia** maximis suffragiis expensae approbatae sunt ut per Uganda africanam coloniam ferreum iter deducatur. Contentiones inter populi legatos acriter efferbuerunt de culpis quas forte duces Redwers-Buller vel Roberts in Africano bello moderando incurrerint, ac praecipue de Spion's Kop proelio; quae sunt tamen gubernantium oratione pacifice compositae.

In **Austria** dum vix iterum sessionum aulae pandunturi Slavorum legati ad *obstructionismum*, quem dicunt, reversi sunt, ita plane ut post auditam De Hoerber praesidis orationem legatorum nominum recensiones plurimae petitae ab iis sint, et sessio, re omnino infecta, in sequentem diem dilata.

In **Belgica**, utroque coetu regio decreto dimisso, comitia novis oratoribus eligendis in diem huius mensis vigesimam septimam indicta sunt.

In **Iberia**, nonnullis administris munus abdicantibus, suffecti sunt Aguilar de Campos pro rebus navalibus, Vadillo pro negotiis iuris dicendi, Garcia Alix pro studiorum publica cura, denique Gasset ut aediliciis operibus praesit. Novo huic collegio Silvela iterum praefectus est.

In **Lusitania** rogationes quorundam legatorum de concessa Anglis licentia per Beira fines cum exercitu transeundi comitia respuerunt.

In **Transvaal** Krüger praeses comitiorum sessionibus initium fecit coram frequentissima legatorum turba, Joubert ducis laudes enarrans; deinde protestatus est reipublicae gubernium ad pacem restituendam continuo paratum, seque ad rem quo maxime liceat adlaboraturum spopondit.

Scriba.

AENIGMATA

I. (*Permutatio vocalium*).

A - Bene tu facias; citius melius facis idem.
O - Gavise marite! et ultro sum tibi danda.

II.

Prima vocali si *pes* meus utitur, orno;
Curis, proh!, peraror, saepe luor lacrimis.
Adde simul *vocalem aliam* demasque priorem:
Me submittere quis, si venerare deos;
Accide, si *plurale* legas! Nunc femina vivit,
Urbs Ligurum constat clara et amoena situ.

A. E. de Druffel.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus cui titulus:

POETARUM LATINORUM EGLOGAE

Edidit S. Brandt Lipsiae ex off. Teubneriana.

Aenigmata ann. III, n. VI proposita his respondent:

Mars, Mors - Mas, Mos - As, Os - Vas, Vos.

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco; Fr. Xav. Reuss; Anic. Tapias; Fr. Torijano, *Roma* - Guil. Schenz, *Ratisbona* - Ios. Crosatti, *Poiano Vallispantenae, in agro Veronensi* - Ioannes Mediolanensis - Alph. Dejaer, *Pousset in Belgis* - V. Rossi, *Passagno* - Car. Stegmüller, *Sabaria* - Hild. Guépin, *S. Dominico de Silos ad Burgos* - Ant. Maria Contini, Episc. Castrisard. - Vinc. Lekatos, *Keszthely* - St. Figielscki, *Rypino* - Val. Baldissera, *Glemona* - Collegium Pontanianum Conocchia; Caes. Meucci, *Neapoli* - Iassel. Pritek, *ex Seminario Pragensi* - Ioan. Sobczynski, *Wloclavek* - Ios. Wilhelm, *Canterbury* - Mich. Jezienicki, *Leopoli* - Aug. Sordet, *Tbury* - D. Le Prevost, *Briocen* - Herm. Gini, *Taurinis aquis* - Ios. Vykoukal, *Seccau in Styria* - Arn. Rigo; Bart. Salvà, *ex insula Maiorica* - G. Lecontere, *Kauker* - Ver. Cariolato, *Vicentia* - Seminarium Campagna *ad Salernum* - Mart. Chebenich, *Scepusio* - V. Hertel, *Mendhausen* - Aug. Narquet, *Montaleo* - F. Sallarés, *Sabadello* - Abr. Morchio, *Genua* - Ad. Huza, *Gribovia* - I. Ant. Schneider, *Monachio in Bavaria* - E. Frachetti, *Mengalore, in Indis* - P. Garrone, *Pezzana ad Vercellas* - Iul. Sernatinger, *Dresda* - Aloisius Cappelli, *Senis.*

Sortitus est praemium:

Alphonsus Dejaer,

ad quem missum est opus, cui titulus:

ÉTUDES ET TABLEAUX HISTORIQUES

par Léon Gautier.

Sponsor: Ioannes Baptista Ciampi, iurisperitus.

Romae - Ex Officina Forzani et Socii.